COSTIN MERIȘCA

TRAGEDIA PITESTI

O cronică a „reeducării" din închisorile comuniste

INSTITUTUL EUROPEAN

© Institutul European 1997, pentru prezenta ediție
ISBN: 973-586-086-4 PRINTED IN ROMANIA

Cuprins

Avertisment pentru cititor
FENOMENUL ÎN TIMP ŞI SPAŢIU
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1957
1962-1964
CÎTEVA CONCLUZII
Izvoare documentare

Avertisment pentru cititor

N-am intenționat să oferim, în *prima parte* a lucrării, decît un ghid sinoptic, un instrument de lucru, o cronică a așa-zisei reeducări comuniste din penitenciarele românești, avînd în centru Piteștiul. Fenomenul e urmărit concomitent, în timp (pe ani și luni) și în spațiu (pe locuri de detenție și camere), cu nume de torționari și victime – ca un proces unic și dirijat, cum a fost; motiv pentru care nu am compartimentat faptele pe închisori, ci le-am înregistrat laolaltă, cronologic și paralel. De aici, dezavantajele inerente pentru cititorul neavizat: stilul e sec, telegrafic, riguros, fără suculența memorialistică, deranjantă fiind probabil și întreruperea permanentă a continuității faptelor din același loc de detenție.

Sinteza de față este oricum perfectibilă în privința aspectelor, datelor și numelor, iar structura ei poate fi primenită de alții, care vor dispune în viitor și de mai multe informații. Teoretic, trebuia, eventual, să fie o lucrare colectivă, dar în practică o asemenea operație nu mai pare posibilă.

Nu am considerat oportune în text trimiterile la surse, întrucît volumele memorialistice nu reprezintă, în opinia noastră, documente integral și riguros științifice, iar declarațiile inserate în *Memorialul ororii* au fost smulse sub presiune și redactate de anchetatori, doar datele

calendaristice şi numele de persoane fiind, în mare, utilizabile. De aceea, toate izvoarele documentare scrise, de pînă acum, au fost confruntate între ele, iar informaţiile desprinse le-am triat apoi cu circumspecţie, inclusiv prin depoziţiile verbale ale unor martori.

Semnele de întrebare dintre paranteze marchează unele dubii, ceea ce nu înseamnă că în rest datele sînt de neclintit. Se ştie de pildă că aceeaşi persoană a fost mutată de către reeducatori dintr-o cameră în alta, ceea ce poate provoca nedumeriri cititorului.

În *a doua parte* a lucrării, ne-am permis o discuţie concluzivă asupra cîtorva aspecte esenţiale: în ce constă unicitatea „fenomenului Piteşti", originea directivelor, cum se desfăşurau în general „demascările", evoluţia lor, pe ce criterii erau alcătuite „seriile", treptele de vinovăţie ale conducătorilor, gradul de implicare a victimelor, supliciile, ce urmărea experimentul, explicaţii ale fenomenului, cîteva dintre balivernele mîrşave din procesele înscenate, concluzii finale, urmările în timp pentru fiecare dintre noi.

Opinia recentă a deschizătorului de drumuri în labirintul reeducării de la Piteşti, Dumitru Bacu, nu ni se pare demoralizatoare pentru viitorii cercetători, ci, dimpotrivă, stimulatoare: „Experienţa de la Piteşti, ca şi derivatele ei, nu vor putea fi explorate exhaustiv niciodată".

Autorul

FENOMENUL ÎN TIMP ŞI SPAŢIU

Spre sfîrşitul anului 1945 li se solicită celor din lagărul de la Caracal şi din penitenciarul Aiud, care vor să fie puşi în libertate, să se angajeze că vor înceta orice acţiune ostilă conducerii comuniste. Cei care au acceptat sînt eliberaţi: circa 1500 de deţinuţi politici, în majoritate legionari. Printre ei a fost şi Bogdanovici Alexandru.

La propunerea lui Teohari Georgescu (ca ministru de interne), în decembrie 1945, se ajunge la o înţelegere cu Nicolae Petraşcu, Vică Negulescu (arestaţi) şi Nistor Chioreanu (veniţi mai de mult din Germania, acum conducători ai legionarilor din ţară) ca toţi legionarii din clandestinitate să capete acte de indentitate şi să fie încadraţi în cîmpul muncii, prin prezentarea lor la autorităţi, depunerea armelor şi încetarea activităţii politice.

1948

Pe la sfîrşitul lui iunie, Bogdanovici Alexandru, deţinut în penitenciarul Suceava, are vorbitor cu tatăl său (prefect de Botoşani, venit se pare din partea conducerii P.C.R.), apoi cu cumnatul său (absolvent al şcolii de securitate de la Moscova) şi-l impulsionează să iniţieze acţiunea de reeducare, pe care el deja o nutrea.

În iulie, sînt transferaţi de la Aiud la Piteşti 35-40 de studenţi, cu condamnări din 1942 şi 1947. Din acest moment, Piteştiul devine închisoare pentru studenţi. Camera 4-spital, cea mai mare din toate, servea pe atunci drept carantină.

În august, din iniţiativa lui Bogdanovici Alexandru, vîrfurile legionare din penitenciarul Suceava redactează un memoriu prin care cereau să fie redaţi vieţii sociale, promiţînd abţinerea de la orice activitate politică.

[Pe 30 august ia fiinţă Securitatea.]

În octombrie, Bogdanovici Alexandru iniţiază şi conduce acţiunea de autoreeducare (fără violenţă) din penitenciarul Suceava, în care se încadrează: Puşcaşu Vasile, Simionovici Toma, Pintilie Sorin, Moravschi Ştefan, Gebac Leonard, Negură Ion, Ţurcanu Eugen, Mărtinuş Alexandru, Bordeianu Virgil, Popa Alexandru (Ţanu), Prisăcaru Adrian, Caciuc Ştefan, Roşca Gheorghe, Pascaru Lucian, Badale Vasile, Munteanu Eugen ş.a. şi înaintează cîteva memorii la organele centrale.

1949

[23 ianuarie – Crearea C.A.E.R.-ului]

Pe 4 februarie s-a făcut transferul de la Jilava la Piteşti a loturilor de studenţi recent condamnaţi la Bucureşti: Oprişan Costache (Dumitrescu Florică, Gheorghiu Ion, Comşa Ieronim, Calciu Gheorghe, Merişca Constantin), Andrei Decebal Corneliu (Hoinic Dragoş, Voinea Octavian, Mateescu Dinu), Pătrăşcanu Nuti şi medicinistii bucureşteni, plus lotul mironovistilor.

În februarie, la Suceava, Ţurcanu Eugen ia conducerea acţiunii de reeducare şi Bogdanovici Alexandru i se subordonează. Pe 6 martie are loc o serbare a lor.

[2 martie – Exproprierea celor 50 hectare lăsate moşierilor prin reforma agrară din 1945; 3-5 martie – Plenara C.C. al P.C.R. privind transformarea socialistă a agriculturii]

La începutul lunii martie e înfiinţată la Suceava O.D.C.C. (Organizaţia deţinuţilor cu convingeri comuniste – iniţiale citite de cei din afara ei: Odecaca), condusă de Ţurcanu Eugen, Bogdanovici Alexandru şi Moravschi Ştefan, plus Bobu Ion, Gebac Leonard, Negură Ion şi Mărtinuş Alexandru.

Pe 25 martie, Andrei Decebal Corneliu e luat din Piteşti la Interne, este eliberat şi pleacă „legal" în Occident (deşi era condamnat la muncă silnică pe viaţă).

Din martie pînă în iunie se dau la Piteşti spre lectură cărţi şi broşuri marxiste.

[4 aprilie – Înfiinţarea N.A.T.O.]

Pe 22 aprilie sosesc la Piteşti primii 80 de studenţi de la Suceava, din care sînt repartizaţi pe secţia corecţional, în aceeaşi cameră, Ţurcanu Eugen, Gebac Leonard, Unişor Constantin, Negură Constantin şi Istrate Constantin.

Pe 8 iunie la Piteşti, un inspector în vîrstă, cu ochelari, sistează vorbitorul promis (de care au apucat să beneficieze doar cîţiva, din apropiere), pachetele, scrisorile, plimbarea, iar plantoanele sînt băgate în camere, deşi înainte fusese programat primul vorbitor pe 1 iunie (anulat) iar directorul Dumitrescu Al. anunţase tuturor o apropiată punere în libertate, după o perioadă de lagăr.

Acţiunea de reeducare e începută pe secţia corecţional de către grupul de suceveni: Ţurcanu Eugen, Sobolevschi Maximilian, Gebac Leonard, Tăuţan Gheorghe, Burculeţ Viorel, Bîgu Gheorghe, Sofronc Constantin, Cordun Frederic, Craiu Gheorghe, Gliga Octavian, Cicherschi Victor, Antonescu Gheorghe, Levîţchi Mihai, Griga Ion, Negrilă Viorel.

La sfîrşitul lui mai, Ţurcanu trimite o scrisoare celor de la camera 1 corecţie (Pătrăşcanu Nuti, Popescu Aristotel (Aligo), Tacu Aurel, Blaga Traian, Soroiu Gheorghe, Popa Valeriu) pentru a cădea de acord cu reeducarea. Aceştia nu răspund.

În iunie, Ţurcanu ia legătura cu directorul Dumitrescu Alexandru şi cere să meargă la raport la Securitate, la căpitanul Cîrnu.

În iulie-septembrie, Țurcanu Eugen, personal, ca planton și prin cei din celula sa, identifică vîrfurile din penitenciar, iar directorul vine cu lista și-i izolează. Pe 19 iunie sînt izolați la camera 3, et.1: Voinea Octavian, Popescu Traian, Cărăușu Adrian, Gafencu Valeriu, Dumitrescu Florian. Mai sînt izolați: Balanișcu Chirică, Blaga Traian, Bucur Constantin, Poenaru Mihai, Oancea, Limberea Paul, Oprișan Constantin, Hoinic Dragoș, Măgirescu Eugen, Miculescu Alexandru, Voinea Octavian, Pătrașcu Vasile, Ambrozie Constantin, Stănescu Cezar, în celulele S.S.I. de la etajul II. De asemenea, Pătrășcanu Nuti și ceilalți de la camera 1 corecție, care sînt și anchetați de director și de inspectorul Nemeș Iosif. În noiembrie mai sînt izolați la carantină și apoi la S.S.I.: Dumitrescu Dan, Butan Alexandru, Lucinescu Dan, Păvăloac Constantin, Pop Cornel, Struțeanu Ion.

Țurcanu Eugen rămîne planton pe secția corecție timp de 3-4 luni. Cei din celulă cu el: Gebac Leonard, Negură Constantin, Unișor Constantin și ceilalți primeau supliment la mîncare și erau trimiși în diverse camere. Acum, le spune el într-o seară: „am să fac o chestie în închisoarea asta de-o să rămîneți cu gura căscată".

[5/6 iulie – 25 000 de basarabeni sînt deportați de sovietici în Siberia și Kazahstan]

[17 iulie – Executarea grupului de rezistență armată din Banat: Spiru Blănaru, Petre Domoșneanu ș.a.]

În perioada iulie 1949 – februarie 1950 (cum s-a mai menționat), se înăsprește brusc regimul la Pitești, în vederea „demascărilor": suspendarea plimbării, folosirea

celulei de pedeapsă de la subsol, alimentația ajunge la maximum o mie de calorii zilnic, asistență medicală minimă, se închid geamurile la unele camere, iar în celulele de 2x4 m. stau cîte 7-9 deținuți. În cursul verii se construiesc ziduri interioare între secții, în locul grilajelor de fier. În exterior, acum erau trei rînduri de ziduri: al celor două curți interioare, al grădinii mici și al grădinii mari.

Pe la sfîrșitul lui august vine la Pitești un inspector din minister.

Pe 19 septembrie, după trei zile de drum, în care timp au fost lăsați și elevii suceveni la Tîrgșor, sosește la Pitești majoritatea studenților de la Suceava, între care Popa Alexandru, Livinschi Mihai, Pușcașu Vasile, Roșca Gheorghe. etc., cu care Țurcanu Eugen ia legătura la camera de baie. Prin venirea la Pitești a acestui lot masiv, pe 26 septembrie, din lipsă de spațiu, izolarea se desființează parțial. Gebac Leonard e trimis la 4-spital, unde stă cu o parte din suceveni proaspăt sosiți. Aici iau conducerea reeducării Popa Alexandru, Livinschi Mihai, Pușcașu Vasile, Roșca Gheorghe, Prisăcaru Adrian, Caziuc Gheorghe și Bordeianu Virgil.

De la Suceava au fost transferați la Tîrgșor circa 150-200 de elevi, „reeducații" avînd în frunte pe Stoian Ion, ajutat de Cobzaru Iosif (amîndoi pregătiți de Bogos Constantin). La Tîrgșor li se dădeau elevilor cărți marxiste, li se citea uneori articolul de fond din „Scînteia" și erau lăsați liberi în curte. Cei care refuză aici ideea reeducării sînt izolați vreo lună de zile, dar li se permite apoi și acestora să iasă în curte. Adepții reeducării se organizează: cîntece, ședințe de critică și autocritică, turnătorii.

[1 octombrie – Proclamarea R.P. Chineze; 3 octombrie – Stabilirea de relații diplomatice între România și R.P. Chineză]

În octombrie, o parte din cei de la 4-spital merg la raport la administrație și cer să înceapă reeducarea. Tot în octombrie, inspectorul Nemeș Iosif discută cu o serie de studenți, pentru a tatona starea de spirit. Astfel, pe 26 octombrie i se spune lui Bordeianu Dumitru: „O să vă știm și gîndurile, bandiților! De beton armat să fiți și tot o să vă muiem! Avem metode să facem din voi tot ce vrem noi".

La sfîrșitul lunii, Țurcanu Eugen aduce la camera de baie (viitorul său birou) pe Popa Alexandru și pe Livinschi Mihai, ca să trieze materialul dat de informatori.

Pe 10 octombrie și la 1 noiembrie, Țurcanu Eugen ține ședințe cu comitetul de reeducare din Pitești. La ultima participă: Popa Alexandru, Pușcașu Vasile, Roșca Gheorghe, Caziuc Gheorghe, Prisăcaru Adrian, Bordeianu Virgil, Burculeț Viorel și directorul închisorii, Dumitrescu Alexandru.

Pe 7 noiembrie, în secția corecție de la etajul I, se începe, la camera 1, acțiunea de demascări, prin Țurcanu Eugen, Gebac Leonard, Cordun Frederic, Sofronc Constantin și Bîgu Gheorghe.

În noiembrie, Țurcanu Eugen e dus în cîteva rînduri la Securitatea din Pitești, unde e chemat de sublocotenentul Mecu, dar nici lui Gebac Leonard (cu care era cel mai intim din celula sa) nu-i spune ce a discutat, ci doar ce bunătăți a mîncat. Alteori dispărea din celulă cîte o noapte întreagă, destăinuiește Gebac Leonard și Unișor Constantin.

925549

Din a doua jumătate a lunii noiembrie, Țurcanu Eugen (cum arată la ancheta din 19 aprilie 1954) primește ordin de la director să folosească bătaia în demascări, iar Marina Ion (Ițicovici) îi dădea dispoziții amănunțite, inspectorul Nemeș Iosif fiind și el de acord.

Pe 25 noiembrie se intră la camera 4-spital.

La începutul lui decembrie, Piteștiul e inspectat de Marin Jianu, adjunct la Interne și de colonelul Dulgheru (?).

Pe 2 decembrie au fost scoși din celulele de izolare și duși la camera 1 corecție: Pătrășcanu Nuti, Gherman Coriolan, Popescu Aristotel, Tacu Aurel, Blaga Traian, Soroiu Gheorghe, Ghițulescu Ion, Dumitrescu Paul, Beschea Tiberiu, Murărescu Gligu, Ionescu Vasile, unde îi găsesc pe Țurcanu Eugen, Gebac Leonard și alții. Pe 4 decembrie, Bîgu Gheorghe (și ulterior Țurcanu Eugen) pun aici problema reeducării.

Pe 6 decembrie, din dispoziția directorului (susținut de inspectorul Nemeș Iosif și de ofițerul politic Marina Ion), Țurcanu Eugen provoacă la camera 1-corecție o ambuscadă: Sofrone Constantin îl bate pe Aldea Marin, Țurcanu Eugen pretextează că e lovit de Murărescu Gligu și bătaia devine generală, declanșată de tabăra lui Țurcanu. Altercația e urmată de intervenția violentă (și regizată) a directorului, a primilor gardieni și a gardienilor, în favoarea taberei lui Țurcanu. Directorul, solid, lovea cu palmele și pumnii, trăgea, se spune, și focuri de pistol pe geam pentru a produce panică, iar gardienii atacau cu centiroane și ciomege. Țurcanu indica cine să fie bătut și călcat în picioare. În două rînduri, directorul și gardienii au intervenit aici în favoarea grupării lui Țurcanu Eugen. Seara, Pătrășcanu Nuti și-a

făcut demascarea activității din penitenciar în fața lui Țurcanu Eugen.

- Pe 7 decembrie, Țurcanu îl întreabă dacă nu vrea să lucreze alături de el și Pătrășcanu Nuti acceptă. Pe 8 sau 9 decembrie, Pătrășcanu Nuti demască activitatea lui: Tacu Aurel, Soroiu Gheorghe, Beschea Tiberiu, Blaga Traian, Popescu Aristotel, Ghițulescu Ion etc. Pe 9 sau 10 decembrie sînt bătuți: Popescu Aristotel, Dumitrescu Paul, Maiorescu Radu, Blaga Traian, Soroiu Gheorghe, Matricali Dumitru, Ghițulescu Ion. Încep demascările scrise, în fața administrației, și li se cere deținuților să declare problemele de afară nedivulgate. Pînă atunci se nota pe săpun și se demascau numai atitudinea și acțiunile din penitenciar.

Pe 11 sau 12 decembrie, Pătrășcanu Nuti e întrebat de Țurcanu dacă e în stare să bată și acesta răspunde că va încerca. Atunci sar pe Tacu Aurel, împreună cu Soroiu Gheorghe, Blaga Traian, Popescu Aristotel. Tacu Aurel face o criză nervoasă. În total, au loc la camera 1 vreo șase acțiuni violente între 25 noiembrie 1949 - februarie 1950.

Pe 6 decembrie se stabilesc la 4-spital: Sofrone Constantin, Giurconiu Mihai, Livinschi Mihai, Oprea Gheorghe, Pușcașu Vasile. Pe 19 decembrie, directorul îi duce la 4-spital pe Pătrășcanu Nuti, Gherman Coriolan, Sobolevschi Maximilian, Burculeț Viorel și Andronache Vasile. La amiază, directorul îl aduce pe Bogdanovici Alexandru. Seara, Pătrășcanu Nuti „discută" cu Bogdanovici Alexandru. Pătrășcanu Nuti, Gherman Coriolan, Burculeț Viorel și Andronache Vasile mai trag de limbă pe: Moroianu Vasile, Clipcea Nicolae, Matei Petre, Păvăloae Vasile, Zbîrcea Constantin, Chiriac și alții. Pe 24 decembrie

sosește și Țurcanu, delimitîndu-se taberele. Pătrășcanu Nuti îl demască pe Bogdanovici Alexandru ca oportunist. Pe 25 decembrie, de Crăciun, la 6 dimineața, cînd Țurcanu a mișcat masa (era consemnul!), a început o bătaie îngrozitoare, care a ținut toată ziua. Inițial, cîte 2-3 torționari trăgeau din paturi pe cîte unul din „bandiți" și, după ce-i loveau unde se nimerea, cu bîte, pumni, picioare, cataramele curelelor, îi aruncau grămadă în spațiul dintre paturi. Stupoarea teribilă a celor atacați în fața agresiunii violente a foștilor camarazi de luptă și suferință le-a blocat psihologic orice reacție de împotrivire. Comitetul de demascări era compus din: Sobolevschi Maximilian, Prisăcaru Adrian, Popa Alexandru. În acea zi trece și directorul pe acolo. Din tabăra lui Țurcanu mai făceau parte: Pușcașu Vasile, Livinschi Mihai, Trifan Laurențiu, Juverdeanu Ovidiu, Sandu Mihai, Bordeianu Virgil, Mărtinuș Alexandru, Roșca Gheorghe, Bogos Constantin, Predescu Aurel (Rică), Carp Ion, Hantcu Mircea, Pătrășcanu Nuti, Gherman Coriolan, Burculeț Viorel, Zbranca Octavian, Badale Vasile, Vatamanu Gavril. Sînt bătuți: Păvăloae Vasile, Cucu Mircea, Bogdanovici Alexandru, Strâchinaru Constantin, Constantinescu Emil, Tîrnoveanu Mircea, Zaharia Nicolae, Condurache Emil, Gojinschi Nicolae, Moroianu Vasile, Găbureac Traian, Lungeanu Mihai, Mureșanu Isidor, Grosu Boris, Mătase Gheorghe, Petrica Ion, Pop Traian (Ion?), Vișovan Aurel, Jurg Gheorghe, Cojocaru Petre, Luca Cornel, Sebeșan Emil, Bacicu Viorel, Chirilă Ion, Lateș Mihai (Gavril?), Văideanu Octavian, Oarga Miron, Răitaru, Țăranu Vasile (Petru?), Caba Ion (ultimul va ajunge, la Gherla, în conducerea demascărilor).

La bătăile din 26-27 decembrie participă şi directorul cu gardienii Georgescu Alexandru şi Lăzăroiu Nicolae. Directorul îl bate, între alţii, pe Luca Cornel.

În prima „serie" de la 4-spital, unii din cei care şi-au făcut parţial demaşcarea sînt transferaţi în alte camere şi aduşi alţii. Astfel, pe 30 decembrie pleacă cu ei Popa Alexandru, Sobolevschi Maximilian şi Prisăcaru Adrian. Ţurcanu îi opreşte cu el la 4-spital pe: Roşca Gheorghe, Puşcaşu Vasile, Livinschi Mihai, Badale Vasile, Gherman Coriolan, Andronache Vasile, Pătrăşcanu Nuti, Oprea Gheorghe, Constantinescu Emil, Străchinaru Constantin, Petrica Ion, Predescu Aurel, Mărtinuş Alexandru, Bogos Constantin, Burculeţ Viorel. Pe Bogdanovici Alexandru, Ţurcanu îl întoarce înapoi. Este adus de la carantină, chiar de director, lotul timişorenilor, plus cîteva vîrfuri, din Oltenia (Popescu Nelu), Succava (Păvăloae Costache) şi Cluj (Pop Cornel); de asemenea: Iosif V. Iosif, Ciuceanu Radu, Dondoc Marin, Frunză Grigore, Cîrlan Nicolae, Popovici Anghel, Climescu Dumitru, Duşmanu Vasile, Ştaer Iosif, Juberian Constantin, Romanescu Grigore, Nicorescu Traian, Struţeanu Ion şi alţii. Dintre timişoreni: Angelescu Ion, Soare Ion, Barzu Sorin, Boceanu Dumitru, Mataringa Vasile, Laitin Dănilă, Berghezan Ion, Sebeşan Emil, Popescu Gheorghe, Murărescu Vichente, Plapşa Lucian, Lepădatu Aurel. În total, au fost introduşi circa 40-50, care, pentru început, sînt traşi de limbă.

În seara de 31 decembrie, în urma unui incident cu Angelescu Ion, Ţurcanu începe bătaia, în care intervine şi directorul cu gardienii: Lăzăroiu Nicolae, Georgescu Alexandru, Nistor Sebastian, Mândruţă. Directorul îi bate

personal pe Cojocaru Petre, Cucu Mircea, Bogdanovici Alexandru, Eşeanu Nicolae. Acum se instituie şi plantoanele de noapte. Între alte cazne, erau loviţi în timp ce trebuia să stea, zile întregi, în poziţie de drepţi sau erau „tocaţi" pe o masă. Totuşi, cît lipsea Ţurcanu din cameră, cei bătuţi mai puteau şopti între ei, ceea ce la seriile următoare n-a mai fost posibil. Bogdanovici e gîtuit de Ţurcanu şi bătut crunt de Puşcaşu Vasile.

Indicaţia şi aprobarea pentru bătăi („ordinul" – cum scrie în declaraţia lui) le-a primit Ţurcanu de la căpitanul Dumitrescu Alexandru, directorul de la Piteşti, ofiţerul politic („referentul") Marina Ion, inspectorul Nemeş Iosif, locotenentul Mircea Mihai, sublocotenentul Iagăru (Iagheru) Marin, inspectorul general Răileanu, cu specificări de genul: „nu interesează cîţi ochi sar" şi să-i bată „pînă sare carnea bucăţi în tavan". Lui Ţurcanu i-au mai dat concursul apoi gardienii Lăzăroiu Nicolae, Dina Florea, Nistor Sebastian, Georgescu Alexandru, Gheorghe Ion, iar din partea ministerului l-au mai sprijinit colonelul Sepeanu Theodor, inspectorul Constantinescu Marin, colonelul Czeller, ministrul adjunct Jianu Marin.

[În 1949 au fost deportate în Bărăgan peste două mii de familii.]

1950

Pe 1 ianuarie, aici la 4-spital se formează un comitet cu Ţurcanu, Roşca Gheorghe, Puşcaşu Vasile, Andronache Vasile, Ştaer Iosif. La indicaţiile lui Ţurcanu, gardianul Lăzăroiu Nicolae (şeful secţiei spital) bate pe Angelescu Ion, Păvăloae Costache, Iosif V. Iosif şi Pop Cornel.

[14 ianuarie – Decretul nr.6 trimitea în lagăre de muncă şi pe condamnaţii care, la expirarea pedepsei, nu erau socotiţi suficient de reeducaţi.]

Între 1-19 ianuarie, timişorenii şi ceilalţi scriu declaraţii în faţa ofiţerului politic Marina Ion şi a lui Ţurcanu Eugen. Începînd de pe 19 ianuarie, declaraţiile se dau numai în faţa lui Ţurcanu.

În ianuarie-februarie, Popa Alexandru conducea demascările la camera 1 de la parter, împreună cu Murărescu Vichente, Romanescu Grigore, Popescu Gheorghe, Bogos Constantin. Aici sînt bătuţi, între alţii, Popovici Anghel, Cîrlan Nicolae, Nicorescu Traian, Dijmaru Constantin, Ştefănescu Gheorghe, Ionescu Nicolae.

La camera 3 parter, sub conducerea lui Sobolevschi Maximilian, Prisăcaru Adrian, Bordeianu Virgil, Zbranca Octavian (dar ajutaţi de cei recent schingiuiţi: Păvăloae Vasile, Cantemir, Mataringă Vasile, Soare Ion, Laitin Dănilă, Gorbatîi Gheorghe, Ţăranu Ilie, Mreneş Gavrilă, Struţeanu Ion ş.a.) sînt crunt bătuţi, zile şi nopţi: Parizianu Gioga, Oprişan Constantin, Climescu Dumitru, Muntean

Ion, Comşa Ieronim, Bordeianu Dumitru, Iosub Mihai, Juberian Constantin, Străchinaru Constantin, Lateş Mircea şi alţi vreo zece. Pe Oprişan Constantin l-a nenorocit mai ales Mătase Gheorghe. Mai erau aici Nemţeanu Aurelian, Drăgoescu Vlad ş.a.

Pe 19 ianuarie, lotul al doilea de la 4-spital pleacă, condus de Livinschi Mihai, dar Ţurcanu mai reţine acolo (de fapt obligîndu-i să treacă în tabăra sa) pe: Popescu Ion (şeful regionalei Oltenia), Călinescu Nicolae, Iosif V. Iosif, Păvăloae Costache. Răniţii nu mai merg la infirmerie, ci-s pansaţi de Gherman Coriolan.

Acum, pe 19 ianuarie, intră al treilea lot la 4-spital, compus din circa 47 de studenţi, de la camerele 2 şi 3 spital şi de la carantină: Balanişcu Chirică, Jianu Mihai, Şerban Gheorghe (zis Sergentul), Niţă Cornel, Boldur-Lăţescu Gh. (Iordache), Lupaşcu Pill, Popovici Cornel, Nanu Silvestru, Barbă Constantin, Măruţă Gheorghe, Plop Gheorghe, Poenaru Mihai, Merişca Constantin, Vătăşoiu Gheorghe, Gheorghiu Ion, Vaman Constantin, Şelten Mircea, Rizeanu Ion, Brînduş Vasile, Oanţă Nicolae, Stancu Ion, Nistor Constantin, Paven Justin, Mărăcine Paul, Măţăuanu Alexandru, Pittini Titus, Oişteanu Titi, Enăchescu Simion (Sică), Dimitriu, Filfănescu Eugen, Nisipeanu Anton, Lăpuşneanu Gheorghe, Murărescu Iustin, Tomescu Temistocle, Dragomirescu Mircea, Lungu Mircea, Lupescu Adrian, Bala Andrei, Clinciu Gheorghe, Lungu Dumitru, Dumitrescu Grigore, Georgescu Dinu, Miulescu Gheorghe, Burcea, Mătăsaru, Băleanu, Idris Abdul Ferid (Ahmed). Din tabăra lui Ţurcanu făceau parte acum: Roşca Gheorghe, Puşcaşu Vasile, Petrica Ion, Mărtinuş Alexandru, Pătrăşcanu

Nuti, Oprea Gheorghe, Ştaer Iosif, Gherman Coriolan, Pop Cornel, Popescu Nelu, Iosif V. Iosif, Călinescu Nicolae, Apostolescu, Păvăloae Constantin.

După bătăi generale, manej, genuflexiuni, poziţie nemişcată etc., Ţurcanu ia în tabăra lui, fără a-i mai bate, pe Fucs, iar cu intenţia de a-i pregăti pentru Tîrgşor, pe Nanu Silvestru şi pe Ciuceanu Radu (deşi acesta din urmă va fi crunt bătut la Gherla). Pe 9 februarie, Pătrăşcanu Nuti e demascat de Ţurcanu şi bătut, pentru că nu şi-a declarat logodnica (vinovată pentru omisiune de denunţ). Tot din tabăra lui Ţurcanu mai e bătut Gherman Coriolan. Bătăile şi torturile se intensifică. E seria cu cel mai mare număr de morţi: Niţă Cornel, Poenaru Mihai, Şerban Gheorghe, Vătăşoiu Gheorghe, Şerbănescu Gheorghe (?), (probabil confuzie cu Şerban Gheorghe), Mărgărint (?). Spre sfîrşitul perioadei, se instituie, în afara comitetului cu demascările din exterior, un „juriu", dintre cei bătuţi acum, sub conducerea comitetului, care trebuia să conducă demascările din interior, format din: Jianu Mihai, Măruţă Gheorghe, Şelten Mircea şi Nanu Silvestru, apoi Merişca Constantin.

Pe la sfîrşitul lui ianuarie, i se pune la dispoziţia lui Ţurcanu Eugen, la cererea lui, o cameră pe sala de la 4 spital (camera de baie), cu masă mare, călimări şi condeie, unde se dau declaraţiile, iar el le păstrează aici în două valize, le studiază, îşi notează pe fişe şi într-un carnet şi le predă. Are la uşă un gardian care-i stă la dispoziţie, aducîndu-i din închisoare pe orice deţinut cu care doreşte el să discute. Mai tîrziu, va purta cu el smocul de chei de la toate camerele, descuind singur unde voia.

Prin ianuarie-februarie, gardianul Georgescu Alexandru bate împreună cu Ţurcanu Eugen, la etajul II, pe

Voinea Octavian, Măgirescu Eugen, Bucur Constantin. La celulele 32 şi 35 de pe secţia lui Georgescu Alexandru de la etajul II, sînt bătuţi în primăvară: Popa Aurel, Măgirescu Eugen, Şahan Eugen, Cicherschi Victor, Ionescu Virgil, Nedelcu Nicolae Ristel, Cîrciumaru Al. Tudorel, Mihuţ Gheorghe.

În ianuarie-februarie, Ţurcanu Eugen discută cu locotenentul major Iordache de la Securitatea Piteşti.

La începutul lunii martie, seria a III-a de la 4-spital (20 ianuarie-5 martie) e distribuită pe secţia corecţie a gardianului Gheorghe Ion, unde îşi face demascarea din interior şi o continuă pe cea din exterior.

În februarie, Piteştiul primeşte inspecţia ministrului adjunct de interne, Marin Jianu, în urma căreia se mai ameliorează unele din vechile restricţii din penitenciar.

După ieşirea seriei a III-a de la 4-spital, Ţurcanu e izolat cîteva zile singur într-o celulă. În martie, el e dus la Securitatea Piteşti; la fel în iunie şi iulie-august.

Pe 5 martie, 28 de elevi care refuzaseră reeducarea nonviolentă la Tîrgşor sînt trimişi disciplinar la Jilava; între ei: Maxim Virgil, Obreja Aurel, Bardac Nicolae.

Pe 28 martie, Sobolevschi Maximilian şi Prisăcaru Adrian sînt transferaţi la penitenciarul Braşov, după ce în prealabil fuseseră prelucraţi de inspectorul Nemeş Iosif, de faţă cu directorul Dumitrescu Alexandru şi Ţurcanu Eugen. Ei vor începe acţiunea acolo în toamnă, iar pe 14 februarie 1951 sînt duşi la Canal.

Pe 25 martie, pleacă două dube din Piteşti la Canal (Taşaul), cu 200 de studenţi, din care circa 30 trecuseră prin demascările de la 4-spital. Majoritatea erau deci netrecuţi

prin demascări, motiv pentru care, pe 28 martie, după inspecția în colonie a ministrului adjunct Marin Jianu, sînt urcați toți și aduși din nou la Pitești. Legionarii sînt introduși la 4-spital, unde conduceau demascările Gebac Leonard, Negrilă Viorel, Tăuțan Gheorghe și alții.

Pe 28 martie, Pătrășcanu Nuti e dus la Securitate și i se spune de către colonelul Nedelcu și un colonel din minister că va „evada" împreună cu altul, păstrînd legătura cu persoanele libere, declarate în demascări.

Pe 29 martie, lotul clujenilor e trecut prin demascarea de la 4-spital, unde conducea Gebac Leonard.

În perioada martie-iunie erau internați în infirmeria propriu-zisă cinci studenți: unul de la Cluj, cu venele tăiate la 4-spital, Ghiuriță Eneea, Daschievici Petru, Stan Gheorghe și Popescu Constantin. Și la ei a năvălit într-o zi o echipă cu Titus Leonida, i-au bătut, și apoi au fost duși să asiste la bătăile din camera 1-corecție.

Pe 1 aprilie, Pătrășcanu Nuti e adus la camera 2-corecție, unde mai erau Balanișcu Chirică, Lungu Dumitru, Jianu Mihai, Străchinaru Constantin, Constantinescu Emil, Păvăloae, Bogdanovici Alexandru, Roșca Gheorghe, Pușcașu Vasile, Ștaier Iosif, Fucs, Gherman Coriolan.

La începutul lui aprilie, pleacă de la Pitești ofițerul Marina Ion (același care în 1955 era șeful securității din Făgăraș?).

În aprilie, moare la camera 3-corecție Bogdanovici Alexandru (Șura), în urma întreruperii regimului antidizenteric de către Pușcașu Vasile, șeful camerei. În cursul acestei luni nu se știe unde dormea Țurcanu. Directorul dă ordin să nu se mai bată.

Spre sfîrşitul lui aprilie (cam pe 18-19) au fost selecţionaţi circa 110 studenţi trecuţi prin demascări şi duşi pe secţia spital, unde direcţia, din dispoziţia inspectorului Nemeş Iosif, le pune la dispoziţie cărţi marxiste, se fac discuţii etc., la camerele 2,3 şi 4 spital.

În mai, vin în inspecţie la Piteşti Iosif Nemeş şi Marin Constantinescu, în vederea trierii pentru şantiere a unor studenţi. Tot în mai vine în inspecţie directorul adjunct al penitenciarelor.

Pe 25 mai, pleacă de la Piteşti la Canal cei care vor alcătui vestitele brigăzi 13 şi 14 de la Peninsula.

Pe 31 mai sînt trimişi la Tg. Ocna cu duba circa 40 studenţi bolnavi de TBC, printre care: Bîrjoveanu Dumitru, Cordun Frederic, Munteanu Eugen, Pătrăşcanu Nuti, Strâchinaru Constantin, Cărăuşu Adrian, Ionescu Virgil, Ianolide Ion, Gafencu Valeriu, Itu Nicolae ş.a. Dintre ei, 15 mor la Tg.Ocna. Aici acţiunea de reeducare e stimulată, în iulie-august, de inspectorul Nemeş Iosif şi de colonelul Sepeanu Theodor. Ea e condusă de: Munteanu Eugen, Badale Vasile, Pătrăşcanu Nuti, Bîrjoveanu Dumitru, Strâchinaru Constantin, Iorga Pimen, Ionescu Radu, Gherlan Vasile, Georgescu Gheorghe, Formagiu Dumitru, Pop Gavrilă, Maniu Ion, Brînduş Vasile, Iftode Ghrorghe. Aceştia pregătesc o amplă acţiune de izolare şi se încearcă şantajul cu sistarea medicamentelor.

Spre sfîrşitul lui mai - începutul lui iunie, sînt introduşi în secţia lăgărişti de la parter Samson Ion şi Ştefănescu Grigore (Gore), ambii avînd condamnare expirată, care le-au spus celor vreo 70 de lăgărişti că au misiunea să organizeze acţiunea de reeducare. Se aplică izolarea: nimeni nu mai vorbeşte şi nu se mai mişcă, pentru a medita la „crimele" pe

care urmau să le mărturisească. S-a constituit un comitet condus de Stănoiu Dumitru (Mitu), în jurul său avînd 3-4 teleormăneni. Pe 23 iunie, Strungaru Dumitru cere să fie dus la Ţurcanu. La întoarcere, îi şopteşte lui Ionescu Paul că Ţurcanu ştie de tabăra de la Mănăstirea Cozancea. Pe 24 iunie, pe la 11 dimineaţa, e chemat la „judecată" Strungaru Dumitru şi trecut printre „furcile caudine". În intervalul dintre paturile suprapuse, au început să-l bată 10-15 colegi de cameră, înarmaţi cu bețe, bucăţi de scîndură, cozi de mătură. Dar, peste cîteva minute, intră prim-gardianul Mîndruţă şi citeşte numele a şase dintre ei care au fost puşi în libertate de inspectoratul regional de securitate Argeş: Strungaru Dumitru, Ionescu Paul, Popescu Nicolae, Paşaliu Iulian, Bulea Caius şi Puica. Demascările continuă. Alte cîteva nume de lăgărişti: Giosanu Nicolae, Popovici Tiberiu, Popescu Gheorghe, Pascu Bădici, Averescu Viorel, Popa Mircea, Vlad Aurel, Păiş Teodor, Parpalac Gheorghe, Apostu Ion, Ionescu Radu, Veleşcu Petre, Ciubuclie Nacu, Jacotă Gheorghe, Brînzan, Struţeanu Ion, Coman, Stanislav, Manolescu Petre, Pop Aurel, Vlad Mircea (Ciotică), Pantazescu Gheorghe, Ţăruş (?), Mîndreanu (?). Aici moare de emfizem pulmonar avocatul Crăciunescu din Roman. Pe culoarul din mijloc, cei fugăriţi erau loviţi şi în cap, din paturile de sus, cu tocurile încălţărilor.

Tot prin luna mai şi tot la parterul de pe coada T-ului au loc şi demascările frontieriştilor. Comitetul e condus de Griga Ion şi Andreev Andrei. Între torturaţi, Banu Rădulescu.

Pe 7 sau 8 iunie soseşte primul lot de „piteşteni" (circa 90) la Gherla (cazaţi la camerele 102, 103, 104) în frunte cu: Popa Alexandru, Livinschi Mihai, Puşcaşu Vasile,

Bogos Constantin, Andronache Vasile, Zbranca Octavian, Negrilă Viorel. După cîteva zile mai sosesc: Nanu Silvestru, Popovici Cornel, Pintilie Sorin, Cerbu Ion, Voin Ioan, Popescu Gheorghe, Sîrbu Petre. Pînă la venirea studenților, acțiunea de reeducare la Gherla era condusă de Matei Alexandru, Grama Octavian și Șerbănescu Cristian Paul, care rămîn în continuare, cooptînd și pe Popa Alexandru din partea studenților. Pînă prin septembrie a fost o perioadă de relativă acalmie între studenți, ba chiar au existat și discuții contradictorii ale unora cu cei din conducerea „reeducării" (Popa Alexandru, Bogos Constantin ș.a.), acestora din urmă neacordîndu-li-se la început de către administrație (în conformitate cu pulsul din MAI) atenția și puterea cu care erau obișnuiți la Pitești.

În iunie, la Pitești, colonelul Sepeanu Theodor îi dă ordin lui Țurcanu Eugen să înceteze pentru o vreme bătăile (reluate în decembrie) și să numească cîte un șef legionar reeducat, în camerele cu cei netrecuți prin demascări, care să conducă activități legionare, dar care să-l informeze pe Țurcanu. Așa sînt folosiți: Suciu Aurel, Juberian Constantin, Păvăloae Constantin, Dumitrescu Dan, Cojocaru Petre, Pop Cornel și alții. De asemenea, să introducă informatori care să nu se cunoască între ei că-s informatori și să se lase impresia că în penitenciarul Pitești s-a terminat cu demascările, pentru ca cei din camere să se manifeste în voie.

Cam pe la sfîrșitul lui iulie, directorul Lazăr Tiberiu de la Gherla (ajuns mai tîrziu comandant la Peninsula) e înlocuit cu căpitanul Constantin Gheorghiu. Aici era ofițer politic sublocotenentul Sucegan Gh. În iulie, Marin Jianu, ministru adjunct la Interne și colonelul Sepeanu Theodor

inspectează Gherla. Ministrul le spune textual celor de la camera 107: „Veți putea continua și aici ceea ce ați început la Pitești".

Tot în iulie se formează comitetul de reeducare de la Tg. Ocna.

Pe 25 iulie, la Gherla, sînt scoși studenți pentru munca de la bucătărie.

La Pitești, spre sfîrșitul verii, sînt mutate în camerele de la demisol noi grupuri, mai ales de la muncă silnică. Între ei sînt infiltrați o serie de studenți trecuți prin demascări. La camera 2, unde era Voinea Octavian, vine Virgil Bordeianu și cere fiecăruia să-și precizeze poziția; dar pleacă apoi cu un grup de vreo 40 de studenți la Peninsula, ulcătuind în brigada 3 a lui Dorneanu Ștefan un fel de comitet, cu Roșca Gheorghe, Holdevici Viaceslav și alții. În grupa de pedeapsă, pentru că n-a acceptat să fie delator, e trecut și Șahan Eugen.

În august-septembrie, la 4-spital sînt bătuți un timp mai îndelungat: Sîrbu Ioniță, Scutaru Mihai, Paragină Constantin, Marinescu Nicolae iar din octombrie Voinea Octavian. Torționarii erau: Țurcanu Eugen, Mărtinuș Alexandru, Bordeianu Virgil, Stănescu Tudor, Leonida Titus, Zaharia Nicolae și alții.

La sfîrșitul lui august are loc la Gherla inspecția colonelului Czeller.

În septembrie inspectează Piteștiul, trecînd și pe la 4-spital, colonelul Marin Constantinescu.

Tot în septembrie încep demascările la Gherla în cele trei camere de la etajul III. Apoi se extind. Sînt schingiuiți nu numai studenți și elevi, dar și țărani și muncitori. În comitetele de cameră au fost:

• la 96 (după septembrie), Puşcaşu Vasile, Murărescu Vichente şi Romanescu Grigore. Aici sînt bătuţi, între alţii, Fincheş Virgil şi Bologan Ion;

• la 98, Puşcaşu Vasile şi Murărescu Vichente (care apoi va conduce schingiuirile la 103). Aici sînt bătuţi, între alţii, Dumitru Vasile, Felea Simion, Potcoavă Ion, Ionescu Romeo, Stana Ion, Hakentzemer, Moatar Marti, Vandor Sabin, Dimciu Garofil;

• la 99 („Camera morţii"), Stoian Ion, Romanescu Grigore, Buta Marcel, Gorgos Gheorghe, Simionovici Gheorghe, Bîrsan Florin, ajutaţi de Boeru Zoltan, Livinschi Mihai, Puşcaşu Vasile, Ţurcanu Eugen, Murărescu Vichente, Popescu Gheorghe. Aici au fost bătuţi Stoica Marc Aurelian, Maxim Virgil, Lupoaie Constantin, Neagu Dumitru, Ismana Constantin, Obreja Aurel, moş Piticaru, moş Bal, moş Rusu, bătrînul Dumitrescu şi fiul său Luca, Leşan Aurel, Ilea Vasile, Lutai Ignaţiu, Iscu Mihai, Babencu Teodor, Rusu Ilarie, Rusu Vasile, Rusu Florin, Teja Constantin, Zotu Vasile, Marghita Iosif, Soare Ion, Vasilache Anatolie, Coba Isidor, Herlea Adrian, Tincariu Mihai, Gheorghiţă Sabel, Paraschiv Ion, Tardel Temistocle, Vaiss Vintilă, Sarca Eugen, Abrudan Ion ş.a.;

• la 101, Voin Ion, Popovici Cornel, Şindrilaru Aurel. Sînt bătuţi Tranca Pavel, Păduraru Nicolae, Andrei Gheorghe, Ionescu Constantin, Preotescu Ion şi alţii;

• la 102, Puşcaşu Vasile (şef), Andronache Vasile, Iosif V. Iosif, Vatamanu Gavrilă, Popescu Gheorghe, iar apoi, după septembrie, Cerbu Ion, Voin Ion, Tampa Ion şi Popescu Gheorghe Aici au fost bătuţi Rodas Constantin, Seila Ion, Colibaba Artemie, Oprea Filip, Păcuraru Teodor,

Botoacă Ion, Cristea Ion, Fulicea Alexandru, Furtos Vasile, Popescu Petre, Pestrea Vasile, Clăcaru Victor, Cotîrlă Pavel, Coadă Gheorghe, Popescu Gheorghe, Andronescu Florică, Ladaru Victor, Başotă Grigore ş.a.;

• la 103, Livinschi Mihai, Negrilă Viorel, Luca Vasile, Ungureanu Dumitru şi Zbranca Octavian, iar apoi, după septembrie, Popescu Aristotel, Niţulescu Mihai, Vereşmortean Nichifor şi Lupescu Adrian. Au fost bătuţi, între alţii: Moraru Vasile, Neagu Gheorghe, Socaci Teodor.

La 101, 102 şi 103 au mai ajutat comitetele Iscu Mihai, Teodoru Valeriu, Marinescu Petre, Drăguţ Pavel, Aldea Marin, Voiculescu Ion, Ionescu Gheorghe, Munteanu Ovidiu, Creţu Ion, Climescu Dumitru ş.a. Au mai fost bătuţi Dimciu Garofil, Drohobeţchi Atila, Grizincu Petre, Toban Ştefan, Piticar Alexandru, Pap Macovei, Dumitriu Luca, Tulicea Victor, Pangrate Ion.

• la 104, Găbureac Traian, Ambruş Remus şi apoi Tîrnoveanu Mircea (şef), Livinschi Mihai, Popovici Cornel, Bărgăoanu Gheorghe, Păvăloae Vasile, Maxim Mihai, ajutaţi de Benea Andrei, Cicherschi Victor, Turcu Constantin, Opriş Gheorghe, Dumitreasa Daniel. Aici au fost bătuţi Balanovici Vasile, Vuşcan Aurel, Kişu Nicolae, Carpiuc Traian, Niţă Mihai, Obreja Octavian, Bozenovici Alexandru, Caravia Paul, Nicoară Virgil, Burtea Dumitru (C.?), Papken Keropian, Popescu Dumitru (Aurel?), Bourceanu Vasile, Cristescu Constantin, Brînzei Ilie, Mitrea Dumitru, Radovan Ion, Pillat Constantin şi alţii;

• la 105, Unişor Constantin, Predescu Aurel, Nanu Silvestru şi Trifan Laurenţiu, apoi Nanu Silvestru, Popescu Nae şi Covaci Marin. Sînt bătuţi: Angelescu Ion, Soare Ion şi Tudoreanu Aurel.

• la 106, Laitin Dănilă și Ionescu Gheorghe, apoi Pintilie Sorin;

• la 107, Bejan Gheorghe (șef), Popescu Gheorghe, Blaga Gheorghe, Sîrbu Petre, Anteu Mircea, Stancu Ion, Aldea Marin, Zbranca Octavian. Aici mai erau Oprea Crăciun, Opriș Gheorghe, Melinte Cornel, Crispai Mihai, Popa Valer, Popa Ioan.

Tot la camera 107, în toamna anului 1951, au condus demascările la elevii despre care se credea că mai au lucruri ascunse, Zbranca Octavian, Nanu Silvestru, Lungu Mircea, Andronache Vasile.

La Gherla au mai fost bătuți în demascări Marinescu Petre, Pop Ion, Gheorghiu Gheorghe, Telea Simion, Biriș Ion, Măzăreanu Petre, Neagu Virgil, Gheric Gheorghe, Paraschiv Gheorghe, Ionescu Aristide, Meteescu Nicolae, Bănescu, Stuparu Laurențiu, Socaci Traian, Stoica Vasile, Horăscu Nicolae, Preoșescu Ion, Neagu Viorel, Iorgu Nicolae, Timaru Mihai, Haic Zoltan, Țotea Constantin, Sîrbu Nicolae, Ciuceanu Radu, Varan Sabin, Matei Alexandru, Dezmeri Jambon, Ismana Ion, Gabor Chirică, Chirculescu Gheorghe și alții.

Primii studenți scoși la lucru la Gherla: în echipa sanitară – Calinici Vladimir, Ungureanu Dumitru, Jianu Mihai, Găbureac Traian (apoi Jianu Mihai a fost înlocuit cu Popescu Aristotel); la atelierul de țesătură casnică, normator – Andronache Vasile; la atelierul de jucării – Unișor Constantin și Hanu Constantin, apoi Merișca Constantin; la atelierul de nasturi, normator – Covaci Marin; la atelierul de vopsitorie, șef de atelier – Lungu Mircea; la șantierul pentru reparat zidul penitenciarului în exterior – Andronache Vasile, Vatamanu Gavril; pe șantierul de construcții – Barbă

Constantin, Levițchi Mihai, Sandu Mihai, Popescu C. Gheorghe, Laitin Dănilă; la tîmplărie, normator – Zbranca Octavian; la atelierul de cizmărie – Nanu Silvestru; la bucătărie – Branea Alecu, Mare Alecu, Niculescu Gheorghe (Bobița), Soare Ion, Iosif V. Iosif și Pintilie Sorin; la magazia de materiale – Păvăloae Vasile; frizeri – Livinschi Mihai, apoi Melinte Cornel; plantoane – Bărgăoanu Gheorghe, Livinschi Mihai, Melinte Cornel, Vlad Ion, Pușcașu Vasile, Popovici Cornel; normator-șef – Bogos Constantin.

Mai tîrziu, primeau lunar pachete, scrisori și medicamente: Popa Alexandru, Șerbănescu Cristian Paul, Ionescu Constantin, Livinschi Mihai și Neculai, cu aprobare de la sublocotenentul Sucegan Gheorghe. Grama Octavian, Șerbănescu Cristian Paul și Ionescu Constantin, din vechiul comitet de reeducare, aveau voie să umble liber în tot penitenciarul. Lui Șerbănescu Cristian Paul i s-a redus pedeapsa și a fost eliberat, apoi a fost însă anchetat la Interne și condamnat la moarte. Lui Bogos Constantin i s-a aplicat „condiționalul".

La Tg. Ocna, pe 26 septembrie, Ionescu Virgil încearcă să se sinucidă, se face zarvă mare și acțiunea de izolare e sistată de conducerea penitenciarului. Pe 2 octombrie vine și Securitatea și afirmă că la Pitești s-a greșit. Pe 23 octombrie, după eliberarea lui Munteanu Eugen, e cooptat în loc Strâchinaru Constantin, iar Pătrășcanu Nuti la conducerea reeducării (pînă în septembrie 1951); Badale Vasile e secretar.

La Gherla, pînă pe 15 octombrie, conducătorul formal al demascărilor era Matei Alexandru; între

15 octombrie 1950 – 1 ianuarie 1951, conducerea o are Grama Octavian, iar adjunct e Popa Alexandru.

[25 octombrie – procesul Paragină, al rezistenței din M-ții Vrancei]

[4 noiembrie – publicarea Declarației Europene a Drepturilor Omului]

În decembrie, pleacă de la Pitești la Capul Midia vreo 30-40, mai ales lăgăriști.

Pe 5 decembrie, încep demascările la Pitești cu munca silnică, în cele trei camere de la demisol, acțiune pentru care Țurcanu primește dispoziții amănunțite de la locotenentul Mircea Mihai și sublocotenentul Iagăru Marin și care durează ca tortură neîntreruptă circa patru luni. Astfel:

La camera 1, comitetul de demascare era compus din Mărtinuș Alexandru (șef), Stănescu Tudor, Blejescu Alexandru (Blăgescu Valentin) și Mărculescu Constantin (Vasile ?), sprijiniți de Dumitrescu Dan, Crăciunescu Mircea, Oprișan Costache, Costăchescu Cornel, Gorbatii Gheorghe, Iliescu Mihai. Aici au fost canoniți Dumitrescu Florian, Ioniță Nicolae, Reus Gheorghe, Chivulescu Nicolae, Munteanu Alexandru, Gherasim Ion, Vasiliu Constantin, Pătrașcu Vasile, Mateescu Dinu, Gheorghiță Viorel, Dănilă Mihai, Păunescu Ion, Hoinic Dragoș, Godea Ion, Purcărea Nicolae, Scutaru Ion, Bărcuțeanu Moise, Nedelcu Nicolae, Neamțu Ilie, Arapu Petre, Paragină Constantin, Anagnoste Stere, Muntean Ion, Ispas Dumitru (Tică), Mosora, Andronic, Vasiliu Gabriel, Ghica Sandu (?).

La camera 2 a condus demascarea Leonida Titus, sprijinit de Pop Cornel și Comșa Ieronim, mai tîrziu, Dănilă

Mihai, Blejescu Alexandru şi Mărculescu Constantin; ultimul l-a înlocuit pe Leonida Titus, la sfîrşitul perioadei de demascare. Ca şi în celelalte camere, unii dintre cei care au fost aduşi în vară aici trecuseră deja prin demascări şi fuseseră infiltraţi ca informatori: Eşeanu Nicolae, Muntean Ion, Oprişan Costache, Popescu Nelu, Mihuţ Gheorghe, Negrescu Fag, Tetler Alexandru. Au fost schingiuiţi: Condurache Emil, Lungeanu Virgil, Scutaru Ion, Macovei Mircea, Ignătescu Vasile, Şestac Silviu, Sîngeap Ştefan, Huţuleac Ion, Păunescu Ion (Daia), Ghica Sandu, Cucoli Gheorghe, Baruţia Liviu, Bucur Constantin, Dumitrescu Dan, Voinea Octavian, Chirculescu Gheorghe, Brânzei Emilian (?), Cojocaru Nicolae, Creţulescu Nicolae, Comănici Ion, Lazăr Andrei, Binder, Zgarcea Constantin, Ionescu Nicolae, Bârsan Mircea (?), Dănilă Ion., Arapu Petre, Purcărea Nae, Hoinic Dragoş, Vasiliu Constantin, Chivulescu Nicolae (Puiu), Andreescu Voicu, Crăciunescu Mircea, Gheorghiţă Viorel (?), Anagoste Stere, Suciu Silviu, Munteanu Alexandru (?).

La camera 3, conduc demascările Juberian Constantin (şef la început), Zaharia Nicolae (şef), Păvăloae Constantin şi Măgirescu Eugen, apoi Gheorghieş Dumitru şi Pop Cornel (transferaţi de la camera 2). Aici au fost torturaţi Pintilie Ion, Gheorghiu Gelu, Bordeianu Dumitru, Tudose Petru, Dinescu, Popa Neculai, Andrişan Gheorghe, Popescu Paul, Huţuleac Ion, Mitan Virgil, Sântimbreanu Ion, Proistorescu (Proispopescu) Romică, Eneea, Drăgoescu Vlad, Ionescu, Nedelcu Nicolae Ristel (Aristide), Grigoraş Ion, Sârbu Ioniţă, Berza Eugen, Ungureanu Vasile, Petrovan Miron, Drătănescu, Vişoianu Aurel, Cornea, Comănici Ion,

Negrescu Fag, Tufeanu Mihai, Olteanu Gheorghe, Dumitrescu (?), Bandu Paul, Creţulescu Mihai, Moroianu Vasile, Pandurescu Aurel, Maxim Vasile, Cojocaru Petre, Clocotici Ion, Bârsan Mircea, Lucinescu Dan ş.a.

Tot pe 6 decembrie încep demascările celor de la temniţă grea, duşi la parter încă din primăvară, în cele trei camere. Astfel, la camera 1, au condus, la început, Ludu Alexandru Sever şi Iliescu Mihai, apoi Mătase Gheorghe şi Diaca Dan. Au pătimit aici Miculescu Alexandru, Rogobete Gheorghe, Feneşan Mircea, Teodoru Valeriu, Porcină Ion, Şuşman Teodor şi alţii. La camera 2 conduce la început Caziuc Gheorghe, apoi Coifan Virgil, sprijinit de Mătase Gheorghe, Tomuţă Octavian, Diaca Dan. Sînt supuşi la suplicii Balanişcu Chirică, Scutaru Mihai, Dumitrescu Marin, Cracă Marin, Mandinescu Sergiu, Şufaru Gheorghe, Calciu Gheorghe, Braga Roman, Turcu Constantin, Pop Romulus, Băcilă Adrian, Dobre, Sântimbreanu Ion, Brânzei Emilian (?) ş.a. La camera 3 au condus demascarea Gemeniuc Constantin, Sipoş, Ludu Alexandru Sever şi Drăgoescu Vlad, ajutaţi efectiv de o serie de studenţi ieşeni. Sînt schingiuiţi Limberea Paul (care va muri acum), Fuică Ion, Paragină Constantin, Biserică Ion, Vaman Constantin şi alţii.

În decembrie sînt transferaţi de la Tîrgşor la Gherla 65 de elevi, mai ales dintre cei care refuzaseră reeducarea. „Demascarea" lor va fi condusă la camera 99 de Stoian Ion, Puşcaşu Vasile, Livinschi Mihai şi Popescu Gheorghe.

În cursul anului 1950 şi la Jilava s-au găsit cîteva cozi de topor, care au început un soi de „reeducare". Astfel, Reck şi Ardeleanu, foşti comunişti, condamnaţi după

23 august 1944 de către tovarăşii lor pentru trădare, aveau la dispoziţie o baracă, vizavi de secţia I, unde aduceau deţinuţi cu sacul în cap, îi băteau şi le cereau să devină informatorii administraţiei. Cei doi vor ajunge apoi la Gherla, unul din ei era şef la tîmplărie.

[HCM 1154/1950 stabilea măsura de deportare sau internare în domiciliu obligatoriu a oricărei persoane care prin opiniile sau faptele sale dăuna construirii socialismului.]

1951

La Gherla, după 1 ianuarie, Popa Alexandru e numit responsabil la etajul III, Grama Octavian la etajul I și parter, Ionescu P. Constantin la etajul II, iar Bogos Constantin la ateliere. Tot în ianuarie, în urma inspecției colonelului Czeller, cei cu condamnări peste 10 ani sînt trecuți în carantină.

Prin ianuarie-februarie se desfășura la Pitești ancheta privitoare la gardianul Georgescu Alexandru, condamnat apoi la 4 ani pentru favorizare.

La Tg. Ocna, pe 7 februarie, sublocotenentul Șleam Augustin hotărăște reintroducerea izolării și a demascărilor, dar fără bătaie.

La Peninsula (Canal), în brigada 13, a lui Bogdănescu Ion, echipa de bătăuși era formată din Bogdănescu Ion, brigadier, Roșeanu Ștefan, pontator, Lupașcu Ion, Petre Paul, Petrica Ion, Stancu Ion, Țăranu Ilie, Bela Petre, Roșca Petre, Bala Andrei, Codreanu Augustin, Tonciulescu Constantin, Maiorescu Radu, Gebac Leonard, Măruță Gheorghe și alții. La bătăile organizate în brigăzile 13-14 de la Peninsula participau și studenții, numiți între timp brigadieri și pontatori, Sobolevschi Maximilian, Sofrone Constantin, Enăchescu Simion (brigadier la 14 și apoi la 21 B), Voineanu Octavian, Lie Pompiliu, Lupașcu Ion, Roșca Gheorghe, Roșeanu Ștefan, Petrică Ion, Prisăcaru Adrian, Burculeț Viorel, Țăranu Ilie, Soroiu Gheorghe, Griga Ion, Tudose Tudor, Gherman Coriolan, Ștaer Iosif, Fucs și alții. Majoritatea celor bătuți

erau răpiți noaptea din alte barăci, sub pretextul că-s chemați la administrație, iar în timpul bătăilor geamurile erau camuflate cu pături și, pentru a acoperi țipetele, unii cîntau la acordeoane și la alte instrumente.

La Pitești, în februarie, conduc demascările, la 4-spital: Juberian Constantin, Stănescu Tudor, Gorbatîi Gheorghe și Blejescu Alexandru. Sînt bătuți: Fîntînă Constantin, Ciurescu Valer, Buracu Nicolae, Obreja Octavian, Munteanu Alexandru, Suciu Aurel, Blaga, Burchi, Rodas Constantin, Oarcea Vasile, Vintilescu Constantin și alții.

În perioada decembrie 1950 - martie 1951, sînt torturați mai mult, la Pitești, Păunescu Ion, Reus Gheorghe, Chivulescu Nicolae Puiu, Ghica Alexandru, Condurache Emil, Dumitrescu Florian, Dumitrescu Dan, Proistorescu Romulus, Ionescu N. Nicolae, Pintilie Ion, Fotin Mihai, Dumitrescu Marin, Curăscu Ion, Oprișan Costache, Gheorghiu Gelu, Sîntimbreanu Ion și alții. Țurcanu purta acum șubă și pîslari din dotarea gardienilor; cu șubă va umbla și la Gherla.

În martie, li se comunică celor de la Gherla că nu mai e voie să se bată. Tot în martie pleacă de la Gherla la Canal Grama Octavian (la cererea lui) și Botez Octavian. Grama Octavian ajunge prim-brigadier la Peninsula.

Prin martie, e trimis un grup de la Pitești pentru a extinde demascările și la închisoarea Ocnele Mari. Printre ei, Ștefănescu Grigore (Gore), Samson Ion, Gemeniuc Constantin, Vlădoianu Liviu (primii doi conduseseră la Pitești demascările în secția lăgăriști de la parter). Li se pun la dispoziție trei camere(10,11,12). Cei care urmau să fie

bătuți erau introduși în camera 10; printre ei se aflau Taflan Vasile, Maier Nicolae, Ginscă Eugen, Țuțea Petre, Hanu Vasile, Caranica Gula, Papanace Atanase, Matusu Nicolae. Dar mai erau expuși: Mihail Manoilescu, Ghiță Pop, Solomon și alții. Toți aceștia, în frunte cu Petre Țuțea, au amenințat cu sinuciderea în masă dacă nu încetează schingiuirile. La camera 12 se bătea, iar cei trecuți prin demascări erau mutați în camera 11, de unde erau readuși unii la 12, cum s-a întîmplat cu Versescu Ștefan, preot Adam Andrei (după ce fuseseră bătuți la 11 pînă înnebuniseră), Rotea Ilie, Papanace Tănase (bătuți și ei grav). Versescu Ștefan a încercat să se sinucidă. Pe 8 aprilie e adus la camera 12 și Virgil Mateiaș, care e torturat șase luni. Au fost aduși să asiste la bătaia lui, Ilie Rotea, Fănică Versescu, inginer Corbu, Andrei Adam, Ilie Boia, Tănase Papanace și alții. Torționarii erau răsplătiți cu friptură, fructe, țigări.

În primăvară erau în infirmeria de la Pitești, în urma schingiuirilor, Popa Neculai, Chivulescu Nicolae Puiu, Luca Cornel, Milea Benone, Mărculescu Constantin, Baruția Liviu, Clipcea Neculai, Pop Romulus, Ghiuriță Eneea. Acum decedează aici, imediat după internare, Limberea Paul și Balanișcu Chirică.

Tot în primăvară, Piteștiul e inspectat de Nicolski, care răcnește la sanitar că nu trebuie să strice medicamentele pe bandiți, pentru că aceștia merită „împușcați cîte cinci la un glonț". În această perioadă, grupuri de manifestanți au fost aduși să strige în preajma închisorii: „Cei ce zac în închisori aceia sînt trădători. Moarte lor! Moarte lor!"

Prin aprilie, la Pitești, Țurcanu dădea indicații să se bată, dar fără să se lase urme, iar prin mai a dat ordin să nu

se mai bată (ca dispoziție a administrației; vezi mai jos cazul Simionescu). El cerea metode noi pentru a-i determina pe studenți să-și facă demascarea.

La Tg. Ocna, pe 1 mai, Dimitrov Eugen a fost amenințat de către cei din comitetul de demascări, el a spart geamul, iar de la celelalte celule s-a strigat tare să vină Securitatea, ceea ce s-a auzit în oraș și a dat peste cap „reeducarea" de aici.

Pe 5 mai e trimis la Peninsula doctorul Ion Simionescu, fost subsecretar de stat în Ministerul Sănătății și fost președinte al „Blocului generației naționaliste de la 1922". Torturat în brigada lui Bogdănescu Ion, nemaiputînd suporta supliciile, s-a îndreptat spre cordonul de pază de la „cărămidăria" Mamaia și a fost împușcat. Știrea a fost transmisă la Radio Londra și a avut un larg ecou, cu consecințe deosebite. După aceasta, Țurcanu primește dispoziție să înceteze violențele.

În mai, la Pitești, are loc o percheziție generală, în prezența colonelului Czeller, după care toți sînt repartizați în alte camere, avînd comitete, dar nu se mai bate, se duc discuții, sînt scoși în curte la soare. Țurcanu adună, tot în luna mai, pe toți membrii comitetelor de cameră (circa 40-50) și sînt puși să semneze un memoriu conceput de el, Gheorghieș Dumitru, Mărtinuș Alexandru, Juberian Constantin, Leonida Titus și Stănescu Tudor, prin care se solicită aprobarea Ministerului de Interne de a se extinde experiența de la Pitești în toate închisorile, memoriu care a fost înaintat ministerului prin ofițerul politic.

În mai-iunie, la 4-spital, are loc reeducarea ideologică, cu predare, studiu, lectură (un fel de „școală de

cadre", zice Pop Cornel), cu lozinci pe pereți, șezători, cîntece, poezii, articole la gazeta de perete și altele. Participă: Țurcanu Eugen, Mărtinuș Alexandru, Gheorghieș Dumitru, Mătase Gheorghe, Stănescu Tudor, Leonida Titus, Păvăloae Constantin, Măgirescu Eugen, Mărculescu Constantin, Blejescu Alexandru, Drăgoescu Vlad, Calciu Gheorghe, Mandinescu Sergiu, Comănici Ion, Borza Nicolae, Pop Cornel, Iliescu Mihai, Gorbatii Gheorghe și alții. Directorul Dumitrescu Alexandru a venit de două ori pe acolo.

[În vară au loc masive arestări ale țăranilor care se opun măsurilor de constrîngere la colectivizare.]

Pe 15 iunie, 5 din cei 28 de elevi transferați disciplinar de la Tîrgșor la Jilava pe 5 martie 1950 sînt expediați la Gherla pentru a fi introduși în „demascări".

Pe 24-26 iunie pleacă de la Gherla la Canal un lot de 100 deținuți, dintre care 8 studenți (între ei, Popovici Cornel, Voin Ion, Cerbu Ion, Sebeșan Emil, Jianu Mihai).

Cam tot acum pleacă de la Pitești la Peninsula 40 de studenți, repartizați prin diferite brigăzi. La 4-spital continuă reeducarea fără violență. După un coșmar, cu urlete prin somn, Țurcanu le declară celor mai de încredere: „Orice ar fi, înapoi nu mai putem da!" Deoarece acțiunea „transpirase" peste graniță, Ministerul de Interne nu-i mai dădea girul total pentru acțiunile violente.

Pe 26 august se eliberează de la Gherla Pușcașu Vasile.

Înainte de desființarea penitenciarului Pitești ca închisoare pentru studenți, a apărut prin fiecare cameră colonelul Czeller însoțit de Țurcanu și le-a spus că demascările

nu vor înceta niciodată şi că cei din Piteşti vor face demascarea tuturor „bandiţilor" din R.P.R.

Pe 30 august, grupul bătăuşilor veniţi de la Piteşti e retras de la Ocnele Mari. Dar reeducarea continuă acolo prin presiuni, conduse de locotenentul politic Aramă (restricţii, mizerii, amestecul cu dreptul comun).

Tot pe 30 august ajung la Gherla de la Piteşti, în două loturi, ultimii studenţi, în frunte cu Ţurcanu.

La începutul lui septembrie, Bogdănescu pleacă de la Peninsula. Pe 4 septembrie sînt transferaţi la Poarta Albă şi, apoi, disciplinar, la Aiud, Sobolevschi Maximilian şi Prisăcaru Adrian. Dar bătăile continuă la Peninsula pînă la 15 noiembrie, conduse de Lupaşcu Ion şi Cioară Alexandru. Tot acum mai sînt ridicaţi de la Peninsula, pentru anchetă, şi duşi la Jilava: Grama Octavian, Gherman Coriolan, Sofrone Constantin, Cojocaru Ion (prim-brigadier) şi Laitin Dănilă. Apoi, Voin Ion, Cerbu Ion, Popovici Cornel.

Tot în septembrie, la Gherla, încetează demascările şi începe, cu venirea lui Ţurcanu, acţiunea de „diversiune şi reeducare", condusă de Ţurcanu, Popa Alexandru, Bărgăoanu Gheorghe şi Ionescu P. Constantin. Popa Alexandru l-a scos pe Ţurcanu Eugen ca normator tehnic. (O comisie tehnică a MAI îl numeşte pe Tomuţă Octavian şeful biroului tehnic). Totuşi în toamna anului 1951, sînt torturaţi la Gherla, în camera 99 („Camera morţii"), 97 („Camera nebunilor") şi 98 („Camera chinezească"), Timaru Mihai, Anghel Avram, Soare Ioan, Măgirescu Nicolae, Petrică Duduţa, Amitroaei Mihai, Constantin Ioan, Teja Constantin, Herlea Adrian, Gheorghiţă Viorel, Munteanu Florin, Caravia Paul, Popescu Traian (Maca), Maxim Virgil,

Mîndru, Ciuceanu Radu, Parizianu Gioga, Zotu Vasile, Attila, Amariei, Ţoia, Sasu Nonu, Obreja Aurel, Lupoaie Constantin ş.a. Ţurcanu declara la Gherla: „Mă, eu vă omor pe toţi şi nimeni nu-mi face nimic!"

Pe 25 noiembrie au fost scoşi în curte la Gherla toţi deţinuţii, cînd directorul Goiciu, cu toată suita, declară reeducarea ca acţiune de masă. Au vorbit: Ţurcanu, Popa Alexandru, Bărgăoanu Gheorghe şi Panduru Dumitru. Dacă luăm de bună afirmaţia lui Voinea Octavian (*Masacrarea studenţimii române*, p. 103), Goiciu face acum o aluzie transparentă la adresa studenţilor, anticipînd procesul: „Unii dintre voi au căzut victime şi au fost torturaţi. Să ştiţi că acest lucru se datorează *domnişorilor* voştri care ne-au dus în eroare. Măsurile luate împotriva voastră se datorează mincinilor scornite de dînşii".

Pe 19 decembrie sînt scoşi din camerele lor Ţurcanu Eugen, Popa Alexandru, Popescu Gheorghe, Stoian Ion, Bărgăoanu Gheorghe şi Murărescu Vichente. Ţurcanu Eugen şi Popa Alexandru discută cu Livinschi Mihai, Mărtinuş Alexandru şi Ionescu Constantin, hotărîndu-se ca acţiunea să fie continuată de aceştia, sub conducerea lui Ionescu Constantin. Li se face percheziţie, cumpără alimente şi ţigări de la cantină, iar Ţurcanu Eugen iese la raport la sublocotenentul Avădanei Constantin şi discută jumătate de oră, ceea ce nu i s-a mai aprobat şi lui Popa Alexandru. Pe 26 decembrie au ajuns la Jilava, unde au stat pînă pe 15 ianuarie 1952, în camera de izolare. Ţurcanu Eugen şi Popa Alexandru au fost certaţi tot timpul, iar într-o zi Ţurcanu a vrut să-l bată pe Popa. În urma plecării lor de la Gherla, Bogos Constantin discută cu Zbranca Octavian

despre faptul că posturile de radio Ankara şi Londra au transmis ştirea că deţinuţii studenţi de la Piteşti, Gherla şi Canal se bat între ei, bătaie organizată de regim.

[În 1951 au fost deportate în Bărăgan peste zece mii de familii.]

1952

Pe 1 ianuarie încetează demascările la Gherla. Tot în ianuarie, administrația aprobă, ceea ce-i spusese la plecare Țurcanu Eugen lui Ionescu Constantin, ca în locul său și al lui Popa Alexandru să fie numiți în biroul tehnic Mărtinuș Alexandru și Juberian Constantin. Juberian Constantin e numit responsabil al biroului organizatoric din ateliere. Sublocotenentul Avădanei Constantin interzice studenților să mai culeagă material informativ.

Tot în ianuarie, Popa Alexandru este pentru prima oară anchetat la Jilava pentru activitatea de reeducare de la Gherla.

La începutul lui martie mai sînt ridicați de la Gherla pentru cercetări Mărtinuș Alexandru și Livinschi Mihai. De atunci și pînă în mai conduc reeducarea Juberian Constantin și Bogos Constantin.

În aprilie se reîntoarce de la ancheta M.A.I. Bărgăoanu Gheorghe, iar în mai, Mărtinuș Alexandru.

În aprilie sînt anchetați, ca martori ai acuzării, Gabor Chirică (la Dej), Teja Constantin și Chirculescu Gheorghe (la București), iar în aprilie-mai, tot la București: Matei N. Alexandru, Obreja I. Aurel, Pangrate Ion, Maxim Virgil și Stoica Marc Aureliu.

Pe 10 mai sînt duși de la Peninsula la Jilava, pentru anchetă, Voin Ion, Cerbu Ion, Popovici Cornel. Cerbu Ion îl întîlnește la Jilava, la camera 7, pe Țurcanu Eugen, care-i spune că a fost anchetat două luni la Interne (martie și aprilie?) și e convins că vor primi condamnări mari. La camera 10 găsesc pe Grama Octavian.

[26-27 mai – Înlăturarea din conducerea de partid şi de stat a Anei Pauker, a lui Vasile Luca şi Teohari Georgescu]

În octombrie, Pătrăşcanu Nuti era la Aiud.

[În 1952 au fost deportate în Bărăgan peste 3 000 de familii, au primit domiciliu obligatoriu peste 9 000 de persoane şi s-a înscenat procesul „sabotorilor de la Canal". În 1951-1952 au fost arestaţi 22 008 chiaburi.]

1953

[5 februarie – moare la Sighet Iuliu Maniu.]
[5 martie – Moartea lui Stalin]

Pe 13 martie e arestat ofiţerul Sucegan Gheorghe de la Gherla, pe 15 martie, colonelul Sepeanu Theodor din MAI, iar pe 28 martie, ofiţerul Avădanei Constantin de la Gherla.

Între mai 1952 - mai 1953 conduc acţiunea de reeducare de la Gherla Juberian Constantin şi Mărtinuş Alexandru, iar apoi, pînă în iulie 1953, o conduce doar Juberian Constantin, deci în mai e luat din nou de la Gherla Mărtinuş Alexandru, iar în iulie, Juberian Constantin, care îl lasă în locul său pe Reck Ştefan. În locul lui Livinschi Mihai, materialul informativ este adunat de Calciu Gheorghe, însărcinat de Biroul inspecţii (Ţurcanu îl pusese pe Calciu Gheorghe la cantina penitenciarului).

Pe 1 iunie sînt luaţi din Gherla, pentru anchetă, Voinea Octavian şi Zbranca Octavian, iar de la Aiud, Cobîlaş Nicolae.

[6 iunie – 14 deţinuţi politici evadează de la mina Cavnic.]

În iunie, sînt anchetaţi la Rm. Sărat, ca martori ai acuzării, Popescu Gheorghe, Varan Sabin, Paraschiv Gheorghe, Pillat Constantin.

Pe 12 iulie e arestat căpitanul Dumitrescu Alexandru, directorul de la Piteşti.

Pe 18 iulie se întrerup lucrările la Canal.

[2-14 august – Al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților]

Pe 1 septembrie e arestat doctorul Bărbos Viorel de la Gherla.

Între aprilie și noiembrie sînt anchetați, la Ploiești – Popa Alexandru, Puşcaşu Vasile, Păvăloae Vasile, Livinschi Mihai, Stoian Ion, Romanescu Grigore, Popescu Aristotel, Pop Cornel, Dumitrescu Dan, Juberian Constantin, Voin Ion; la Rm. Sărat – Voinea Octavian, Pop Cornel, Cobîlaș Nicolae, Zbranca Octavian, Popovici Cornel, Voin Ion, Cerbu Ion, Popescu Gheorghe, Șerbănescu Cristian Paul. La anchete li se spune cum trebuie să declare (în esență, că a fost acțiune legionară, de compromitere și înșelare a regimului, ordonată de Horia Sima), erau apoi chestionați să se convingă că nu se abat și, la nevoie, erau constrînși, torturați. Toate declarațiile erau scrise de anchetatori și numai semnate de anchetați.

[În octombrie are loc procesul ultimului lot de paraşutiști pentru rezistența din munți, proces încheiat cu 13 execuții.]

În decembrie, se sistează lucrul în atelierele de la Gherla.

În acest an, la toate închisorile, s-au pus obloane de jaluzele la geamuri. La Baia Sprie şi la Poarta Albă au loc greve ale deţinuţilor politici.

Pe 31 ianuarie, Juberian Constantin încearcă să se sinucidă la ancheta M.A.I.

În primăvară e dus la M.A.I. pentru anchetă Calciu Gheorghe.

[6-13 aprilie – Procesul lui Lucreţiu Pătrăşcanu. Executarea are loc pe 16/17 aprilie.]

În perioada martie-august e anchetat din nou, la Ploieşti, Ţurcanu Eugen. În aprilie e anchetat la Ploieşti, ca martor al acuzării, Jianu Mihai, iar în august e confruntat cu Ţurcanu.

[16-17 iunie – Revolta anticomunistă în Berlinul de Est, înăbuşită de armata sovietică.]

În iulie e luat la cercetări, de la Gherla, Ionescu P. Constantin şi e anchetat, la Ploieşti, doctorul Bărbos Viorel de la Gherla.

Rechizitoriul în procesul Ţurcanu e redactat pe 20 septembrie. Dezbaterile procesului au loc între 25-27 octombrie, cu uşile închise. Au fost audiaţi 40 de martori, din care 22 pe 25 octombrie. Între asistenţii din sală, toţi securişti, erau şi directorii de penitenciare; între ei şi colonelul

Gheorghiu de la Gherla. Se amînă pronunţarea sentinţei pentru 1 noiembrie, apoi pentru 6 noiembrie şi se dă pronunţarea pe 10 noiembrie 1954. Astfel, prin sentinţa nr. 32, sînt condamnaţi la moarte cei 22 inculpaţi în procesul Ţurcanu: Ţurcanu Eugen, Popa Alexandru, Puşcaşu Vasile, Păvăloae Vasile, Livinschi Mihai, Stoian Ion, Romanescu Grigore, Voinea Octavian, Popescu Aristotel, Pătrăşcanu Nuti, Pop Cornel, Sobolevschi Maximilian, Dumitrescu Dan, Juberian Constantin, Popovici Cornel, Voin Ion, Cerbu Ion, Popescu Gheorghe, Şerbănescu Cristian Paul, Ionescu Constantin, Zbranca Octavian şi Cobîlaş Nicolae.

Pe 17 decembrie (deci după 37 de zile) sînt executaţi 16 dintre ei. Execuţia are loc la Jilava, la ora 23, legaţi la ochi şi de stîlpii de execuţie, cu spatele la grupa de execuţie. Rămîn neexecutaţi deocamdată şase: Popa Alexandru, Puşcaşu Vasile, Voinea Octavian, Popescu Aristotel, Pătrăşcanu Nuti şi Dumitrescu Dan. Se motivează că aceştia „au fost necesari la judecarea altor procese".

La Piteşti au murit, în urma torturilor, Niţă Cornel, Gavrilescu Eugen, Pintilie Ion, Poenaru Mihai, Bogdanovici Alexandru, Balanişcu Chirică, Cantemir (Gheorghe sau Vasile?), Limberea Paul, Turtureanu Ion, Iosub Mihai, Mărgărint (?), Bucur Mircea (?), Sandovici Nicolae (?). S-au sinucis: Şerban Gheorghe, Vătăşoiu Gheorghe şi Grigoraş Ion. Şerban Gheorghe şi-a tăiat venele, a fost salvat, dar, ca şi Vătăşoiu, s-a aruncat apoi în golul scărilor cînd au fost scoşi la baie. Nedelcu Nicolae Ristel, Şoltuz Laurenţiu, Pintilie Ion şi Stoica Marc Aureliu înnebunesc (Nedelcu şi-a revenit ulterior, iar Pintilie a decedat în urma bătăilor). Au încercat să se sinucidă Eşeanu Nicolae, Gheorghiu Gelu, Andrişan

Gheorghe şi alţii. Un student a înghiţit un ac şi, fiind convins că astfel va muri, le-a aruncat în faţă torţionarilor tot dispreţul său. Pandurescu Aurel s-a năpustit cu capul în hîrdăul de arpacaş fierbinte, dar n-a reuşit nici el să-şi pună capăt zilelor.

La Gherla au murit în demascări circa 15 deţinuţi, dintre care: Cristea Ion (torturat la camera 102), Dîmbu Vasile (la 103), Dimciu Garofil (Caranfil)(torturat la 98 şi 101), Dumitru Vasile (Andrei ?) (la 98), Popescu Petre (la 103), Radovan Alexandru (Dumitru?) (torturat la 106), Dincă Ion (la 101), Tîmpa Ion (la 102), Belecciu Constantin, Taban Ştefan, Munteanu, Năstase, Hortolman Ion, Pană, Razenkrantz. S-au sinucis trei şi au înnebunit patru (între care Băucescu Alexandru, Meteescu Nicolae, Bănescu). Lui Caravia Paul i-au fost fracturate două coaste. Au încercat să se sinucidă, tăindu-şi venele de la mîini, Potra Octavian, Munteanu Ovidiu, Ciuceanu Radu iar Pangrate Ion tăindu-se la gît.

În total, la Piteşti şi Gherla au fost ucişi peste 30, iar torturaţi, circa 800 la Piteşti, cîteva sute la Gherla, 70 de la Tîrgşor, zeci la Peninsula, 20-30 la Ocnele Mari, 7-8 la Braşov, 5-6 la Tg.Ocna. Peste o sută au rămas cu infirmităţi grave.

1955

Pe 22 iunie (deci după şapte luni şi ceva de la pronunţarea sentinţei de condamnare la moarte) a fost executat singur, la Jilava, Puşcaşu Vasile.

Tot în anul 1955, Mărtinuş Alexandru era dat decedat (?) iar despre Prisăcaru Adrian se spune că a fost executat dintr-o eroare (?)

1957

Pe 16 aprilie se dă sentința în procesul ofițerilor arestați cu patru ani în urmă și judecați (deși dispozițiile veneau mai de sus) pentru reeducarea de la Pitești și Gherla: colonelul Sepeanu Theodor, 8 ani muncă silnică; căpitanul Dumitrescu Alexandru, 7 ani muncă silnică; sublocotenentul Sucegan Gheorghe, 7 ani muncă silnică; sublocotenentul Avădanei Constantin, 6 ani muncă silnică și doctorul Bărbosu Viorel, 5 ani temniță grea. Dar atît declarațiile lor la anchetă cît și soarta lor de deținuți nu sînt pînă în prezent cunoscute. Se știe însă că Sepeanu Theodor a fost pus în libertate pe 13 nov. 1957, prin decretul nr. 534/1957.

În alt proces (?) a fost condamnat și generalul Dulgheru (Dulberger) iar mai apoi grațiat. În 1964 era director în cadrul Intreprinderii de Canal și Apă București.

În vara lui 1957 se judecă al II-lea proces, cu deținuți, al „reeducării" de la Pitești-Gherla, procesul lui Vică Negulescu sau procesul Calciu (care a stat în anchetă trei ani). Acuzați: Negulescu Valeriu (Vică), Oprișan Constantin, Calciu Gheorghe, Iosif V. Iosif, Popa Aurel, Hoinic Dragoș, Caziuc Gheorghe și Bordeianu Virgil. Martori ai acuzării (condamnați la moarte în procesul Țurcanu): Voinea Octavian, Popa Alexandru, Pătrășcanu Nuti, Popescu Aristotel, Dumitrescu Dan. Calciu Gheorghe arată în proces adevărul: demascările au fost inițiate de Nicolski, Czeller și cei din spatele lor, iar toți cei implicați în cele două procese au fost siliți să susțină că ordinul de autodistrugere ar fi venit de la comandanții legionari. Sentința

condamnă la moarte pe Negulescu Vică, Bordeianu Virgil şi Caziuc Gheorghe şi la muncă silnică pe viaţă sau la 25 ani pe ceilalţi. Dar Vică Negulescu n-a avut nici o legătură cu demascările (ca şi Cobîlaş Nicolae din procesul Ţurcanu).

Pe 11 octombrie se comută pedepsele cu moartea în muncă silnică pe viaţă la următorii din lotul Ţurcanu: Popa Alexandru, Voinea Octavian, Pătrăşcanu Nuti, Dumitrescu Dan. Popescu Aristotel refuză să facă recurs, dar pe 29 octombrie îi face avocatul cerere de comutare a pedepsei.

Mor în Casimcă la Jilava, dintre cei cinci de mai înainte, Popescu Aristotel, Dumitrescu Dan şi Pătrăşcanu Nuti. Tot aici mor Oprişan Constantin şi Negulescu Valeriu. Mai sînt supuşi procesului de exterminare, lentă dar sigură, fără să aibă vreo legătură cu demascările (ca şi Vică Negulescu), Nicolae Petraşcu, Paul Grimalschi şi Marcel Petrişor. Voinea Octavian şi Popa Alexandru se eliberează în 1964.

Torturile propriu-zise, din partea administraţiei, au fost practicate în închisorile româneşti pînă prin 1956-1958. Pe 14 iulie 1958 are loc răscoala a 5 mii deţinuţi politici la Gherla.

1962-1964

Între 1962-1964 se defăşoară la Aiud (dar şi la Botoşani, Rm. Sărat, Oradea etc.) reeducarea fără violenţă, însă prin constrîngeri, condusă de directorul închisorii, colonelul Crăciun. Presiunea se făcea prin izolarea la Zarcă şi prin şantajul că eliberarea e condiţionată de reeducare. Aceasta consta în renegarea trecutului şi în denigrarea ideilor legionare, a foştilor conducători şi a lui Dumnezeu. Deci o reeducare formală, dar publică, în cadrul penitenciarului. Autocritica se făcea în scris, se citea şi era comentată de cei de faţă. De această lepădare, „autodemascare", era condiţionată eliberarea fiecăruia, conducerea ştiind că rezistenţa majorităţii deţinuţilor era epuizată de presiunile continue, de suferinţele lor fizice şi morale de-a lungul a circa 15-22 de ani de temniţă. Se deschid cluburi unde sînt aduşi să asiste zeci şi sute de condamnaţi. Conduc învăţătorii deţinuţi Ion Mureşan, Costică Damian şi Bobordea, Tache Savin, Nicolae Grigorescu şi alţii, care acuză mişcarea legionară şi laudă partidul şi guvernul comunist. O serie de deţinuţi se opun, dar sînt izolaţi în celule de pedeapsă şi în Zarcă: Virgil Mateiaş, Alecu Ghica, Ionică, Ştefan Dinescu, Teodor Socariciu, Nicolae Biriş, Nicolae Popa şi alţii. Apoi au asistat o vreme la discuţiile din club: Radu Mironovici, preot Dumitrescu-Borşa, Iosif Costea, Radu Budişteanu, Victor Biriş, Ilie Nicolescu, Alecu Ghica, Petre Ţuţea, Tache Savin, Nistor Chioreanu ş. a. Biriş, Savin, Costea şi alţii acceptă reeducarea. Pe 3 octombrie 1962 se eliberează primul lot de deţinuţi. Au fost

apoi grațiați Radu Gyr, Nichifor Crainic, preot Dumitrescu-Borșa, Victor Vojen, Victor Biriș, Ion Costea. Celor rămași li se citește la club din „Scînteia" și mai ales articole ale deținuților eliberați, scrise pentru străinătate. În toamna anului 1963 pleacă un lot. La cluburi li se aduc filme de propagandă și ziare. Pe 30 decembrie 1963 apare decretul de grațiere, prin care libertatea este condiționată de reeducare. Cu excepția celor vreo sută din Zarcă, cu regim de exterminare, toți ceilalți deținuți au fost încadrați în cluburi de reeducare. Au fost constrînși să-și facă „autoprezentarea" și Nicolae Petrașcu, Ilie Nicolescu, Nistor Chioreanu.

La Jilava, unde a fost adus și tot lotul de la Rm. Sărat, funcționa un comitet de reeducare format din deținuți, avînd ca președinte pe Nicolae Penescu (fost secretar general al P.N.Ț. și ministru de interne) iar ca secretar al comitetului pe Dan Cernovodeanu. Reeducarea consta și aici în lecturi (cărți, ziare, reviste), filme și denigrarea, în scris, a partidelor cărora aparținuseră. Din partea oficialităților conduce discuții cu ei și le ține prelegeri de socialism colonelul Natalicu, secondat de doi ofițeri politici.

[15-25 aprilie 1964 – „Declarația din aprilie", privind poziția P.C.R. în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale]

Pe 16 aprilie 1964 apare decretul de grațiere generală. La sfîrșitul lui iulie 1964, toți deținuții politici sînt puși în libertate.

CÎTEVA CONCLUZII

E onest să recunoaştem că o cercetare teoretică savantă a fenomenului – lucrare temerară – ne depăşeşte, iar cei care nu l-au cunoscut pe propria piele, oricît de mari analişti ar fi, riscă mereu, cum s-a văzut, să divagheze.

Experimentul Piteşti a fost aproape unic în lume şi ţine de istoria tragică a românilor în ultima jumătate de veac. A fost unic prin metodele de constrîngere (violenţă maximă, martiriu, tortură neîntreruptă) care au dus la transformarea oamenilor în monştri (procesul tragic al uciderii personalităţii şi al mutilării sufleteşti cînd unele victime ajung călăi). Fenomenul rămîne uluitor şi inexplicabil, ca o ecuaţie foarte abstractă, nu numai pentru restul deţinuţilor politici, dar la drept vorbind chiar şi pentru victime.

Dacă „somnul raţiunii naşte monştri", ce altceva ar putea să producă utopiile? Dacă ideea reeducării delincvenţilor prin ei înşişi, susţinută de sovieticul Makarenco, rămîne o vorbă în vînt pentru „reeducaţii" de la Piteşti, stranie apare asemănarea cu metodele chinezeşti, aplicate în aceeşi perioadă cu „demascările" de la Piteşti. Rămîne o enigmă cine a născocit reţeta, dar, se ştie, cultivarea monstruosului, a tenebrelor şi a desconsiderării omului

aparţin spiritualităţii asiatice. Reţeta a fost aplicată la noi cu supradoze extranocive de către creierele diabolice ale unor indivizi, în majoritate alogeni, calificaţi la Moscova şi cocoţaţi în fruntea Securităţii române de atunci.

Ei şi-au găsit şi instrumentul dorit în persoana lui Eugen Ţurcanu, pe care apoi l-au sacrificat, fără scrupule. Permanenta manieră comunistă de a rezolva problemele mai delicate prin dispoziţii verbale şi cu mîna altora, deci fără urme concrete privind iniţiatorii şi-a spus şi aici cuvîntul. Ţurcanu recunoaşte însă în declaraţiile sale că a avut „legături confidenţiale" cu superiori din M.A.I., ca inspectorul Nemeş, colonelul Sepeanu şi alţii. Nemeş Iosif conducese serviciul inspecţii al M.A.I. cînd au început violenţele la Piteşti, iar în perioada mai 1950-mai1951 serviciul a fost preluat de la Nemeş de către colonelul Sepeanu Theodor. Superiorul lui Sepeanu, adjunctul M.A.I., Pintilie Gheorghe, a cunoscut şi aprobat demascările, dînd chiar indicaţia „să nu se aleagă metodele, ci numai scopul să fie realizat". E fără îndoială că acţiunea a fost aprobată la cel mai înalt nivel, în C.C. al P.M.R., dar secretul originar trebuia păstrat şi aşa cred că trebuie înţeleasă şi „sinuciderea" de prin 1952, într-un cimitir, a colonelului Czeller, care dirija toate mişcările deţinuţilor din închisori, dar şi „condamnarea" lui Dulgheru, poate şi îndepărtarea mai tîrzie a lui Nicolski.

De altfel, la şedinţa Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din 3-5 şi 12 apr. 1956, Miron Constantinescu arată limpede că a aflat de la Gheorghe Gheorghiu-Dej despre faptul că acesta ştia de „schingiuirile care au avut loc în închisori" în anii 1950-1952. „Conducerea Ministerului de

Interne a avut legătură (în Biroul Politic – n.ns.) pe tov. Gheorghiu-Dej". „Tov. Gheorghiu-Dej nu a atras colectivul Biroului Politic în controlul activității Ministerului Afacerilor Interne. Aproape toți miniștrii au fost chemați pe rînd la raport la Biroul Politic (...), dar nu-mi amintesc ca vreodată să se fi analizat în Biroul Politic activitatea generală a Ministerului de Interne". „Nu are nici un rost să ascundem lucrurile, pentru că cu timpul ele tot apar". Înseamnă, concluzionăm noi, ori că Dej (și compania) recunoștea în Securitatea condusă de Pantiușa Bodnarenco, *alias* Pintilie, un organ decizional independent în fond de partid și procuratură (cam cum a și fost în acei ani), subordonat mai degrabă KGB-ului, ori că a fost de acord cu schingiuirile, ori și una și alta.

Tot scenariul a fost minuțios elaborat de sus, încă din vara anului 1948 cînd a fost hotărît Piteștiul ca închisoare de executare a pedepsei pentru studenți. Așa cum s-a mai remarcat, penitenciarul acesta a fost ales, pentru sinistrul experiment, fiind așezat în afara orașului, de unde nici un țipăt nu s-ar fi putut auzi în exterior.

În esență, cum se desfășurau „demascările"? Un grup de novici era introdus într-o cameră, unde găseau alți studenți, care îi primeau camaradereşte și... îi trăgeau, mai mult sau mai puțin, de limbă. După o zi sau mai multe zile, la un semnal al lui Țurcanu sau al unuia dintre adjuncții săi, cei care le arătaseră prietenie noilor veniți, adepți ai reeducării de la Succava dar și foste victime din serii anterioare, săreau pur și simplu asupra celor care le acordaseră pînă atunci încredere. Erau dotați de administrație cu bețe, ciomege, curele etc. (dar și cu călimări, condeie, hîrtie).

Şocul era produs de surpriza inimaginabilă şi victimele rămîneau psihologic blocate. Era deci o acţiune violentă şi organizată, declanşată tot de deţinuţi, printre care prieteni de încredere şi foşti şefi. Aceştia ascultau acum orbeşte de Ţurcanu şi discipolii săi. Se proceda la o izolare completă a fiecăruia, ziua şi noaptea. Urmau bătăile la pielea goală, întins pe masă sau alergînd în jurul camerei. Cine îşi începea „demascarea", dînd în scris date şi nume nedeclarate la ancheta oficială, ca stimulent, era lăsat să stea la orizontală ca să-şi poată aminti „mai bine" de alte lucruri ascunse. Pentru fiecare devenea clar că totul se face cu încuviinţarea sau chiar din ordinul conducerii, de vreme ce toţi gardienii dispăreau sau se distrau privind prin găurile din vopseaua de la geamul uşii. Adesea se delectau şi ofiţerul politic şi directorul. Asistai astfel zi şi noapte la schingiuirea fiecăruia, ceea ce psihologic e într-un fel mai greu de suportat decît propria ta bătaie, aşteptînd bineînţeles să-ţi vină şi ţie din nou rîndul.

Era de-ajuns să-ţi dea fiecare numai cîte un pumn! La Siguranţă aveai un singur anchetator, maximum doi. Te puteau plesni din cel mult două părţi. Dar să sară 20-30 de oameni dintr-o dată pe tine!... Şi cine? Tocmai camarazii tăi de suferinţă şi de idei, care n-o făceau pentru că asta le era meseria şi trebuia să le meargă salariul, ci o făceau cu osîrdie, ca să-l convingă pe Ţurcanu şi să se convingă unul pe altul că o fac cu ură, din convingere, cu hotărîrea de „a termina cu trecutul".

Şi, cum s-a spus, la anchetele poliţieneşti, după bătaie, te trimiteau în celulă, unde ceilalţi te mai reconfortau.

Spaima care îi făcea să declare apărea nu numai pentru că bătăile se desfăşurau în faţa ochilor tăi. Nu numai pentru că fiecare se gîndea că un prieten ar fi putut declara înaintea ta o anumită chestiune despre tine şi atunci Ţurcanu te stîlcea mai întîi în bătaie, pe motivul că ai vrut să ascunzi, şi erai condamnat să reiei demascarea de la capăt. Dar spaima creştea poate, mai ales, pentru alt motiv: într-o anchetă obişnuită a Securităţii, dacă ai rezistat, reuşind să treci sub tăcere anumite lucruri timp de o săptămînă, timp de o lună – aşa rămînea, iar tu ai scăpat, căci ancheta nu durează mai mult. Or, aici, era limpede că starea aceasta, torturile se vor menţine nu luni de zile ci ani în şir, pînă-şi termină fiecare pedcapsa, dar mai ales pînă cînd fiecare spune tot ce are ascuns. Calculul acesta şi nervii care nu le puteau rezista la infinit îi făcea pînă la urmă pe toţi să cedeze.

Se luau de asemenea toate măsurile ca să nu te poţi sinucide şi orice gest care contravenea regimului strict, fixat de torţionari, trebuia demascat de vecini, iar dacă n-o făceau crau zdrobiţi în bătăi şi aceştia.

În cameră se creau diverse categorii şi fiecare categorie avea regimul ei special. Cei în care Ţurcanu n-avea nici un fel de încredere, chiar dacă mai declaraseră şi ei cîte ceva, chiar dacă nu erau bătuţi prea des, ca să nu se deprindă cu bătaia, erau în schimb chinuiţi în fel şi chip şi izolaţi, ca nişte ciumaţi, de rest. Dar nici la extrema cealaltă situaţia nu era prea grozavă, căci atmosfera era de suspiciune permanentă şi generală, iar Ţurcanu n-avea încredere deplină nici în cei mai apropiaţi şi mai zeloşi „colaboratori", pe care, datorită noilor informaţii, se întîmpla să-i demaşte iarăşi şi

să-i ia din nou la bătaie. După cum, cu siguranță, nici securiștii locali nu aveau încredere deplină în Țurcanu, după cum nici alții, mai de sus, nu aveau încredere în aceștia și așa mai departe... pînă la Dej și pînă la Stalin. Un imperiu al suspiciunii, al delatorilor, al urii!

Dacă cineva raporta, administrația nu lua nici o măsură, în schimb respectivul era torturat groaznic pentru că a îndrăznit să raporteze. Pentru asigurarea conspirativității, toți erau amenințați cu moartea dacă vor spune cuiva, fie și în viitor, ce li s-a întîmplat.

Tot timpul se acționa nu numai în camera 4-spital, ci în mai multe locuri, concomitent, de către adjuncții lui Țurcanu, care îi raportau totul. Iar sanitarul Cioltan lucra mînă în mînă cu ei.

După ce criterii și în ce ordine își alcătuia Țurcanu „seriile"? Unii memorialiști susțin că cei mai „grei" au fost „trecuți" prin demascări în primele serii, alții, dimpotrivă, că au fost lăsați pentru ultimele. Nici una din afirmații nu corespunde de fapt realității. Cert este că a fost necesar, pentru Țurcanu, să forțeze de la început, pentru influența ulterioară asupra foștilor subalterni, dărîmarea fizică și morală a unor șefi influenți ca Oprișan Costache, Pătrășcanu Nuti, Pop Cornel, Bogdanovici Alexandru, Balanișcu Chiriacă etc. Cu ultimii doi n-a mai apucat să finalizeze acțiunea, ei au murit în timpul „demascărilor". Cîteva lucruri sînt sigure și logice: trebuiau să-și facă demascarea, în primul rînd, cei cu condamnări mai mici (mai ales din secțiile corecțional, lăgăriști, frontieriști) pentru a putea fi trimiși la Canal. Acesta e, credem, motivul principal pentru care majoritatea celor de la muncă silnică și temniță grea a fost lăsată la urmă; însă

bineînțeles că și pentru acumularea de experiență a torționarilor și perfecționarea metodelor. Dar seriile nu puteau și nu trebuiau să fie omogene. Pentru reușita fiecărei acțiuni, o „serie" trebuia să cuprindă studenți de toate „calibrele", ca rezistență și ca prestigiu. În plus, era inclus de urgență cel implicat în chestiuni mai grave, despre care „vorbise" cineva dintr-o serie anterioară (cum s-a întîmplat cu Niță Cornel). De asemenea, loturile sosite de curînd au fost imediat introduse în demascări, (cazul timișorenilor și clujenilor, în decembrie 1949 etc.).

Evoluția fenomenului înregistrează o îmbogățire treptată a mijloacelor de tortură, explicabilă prin amplificarea stării de alienare a torționarilor, a sadismului lor, dar și prin încercarea de a diminua procentul de cazuri mortale, care puteau crea probleme autorităților.

Mutatis mutandis, Țurcanu își dădea aerele unui personaj istoric și ale unui fel de strateg „militar" și politic. Așa cum bolșevismul visase la „revoluția mondială", el și cei care-l dirijau plănuiseră extinderea acțiunii de la Pitești în toate penitenciarele. Dar, neputîndu-se păstra secretul acțiunii și al mijloacelor, lucrurile răsuflînd și dincolo de granițele țării, conducerea Ministerului de Interne a trebuit să ia măsuri. În vara lui 1951, Țurcanu era deja preocupat, teoretic, de diminuarea schingiuirilor fizice și a cazurilor mortale și de inventarea altor mijloace („diversiunea"), intensificînd metoda șocurilor psihologice, care grăbea și procesul „demascărilor".

Dar, prin octombrie-noiembrie 1951, după ce toți studenții rămași la Pitești, în frunte cu Țurcanu, sînt transferați, cum se știe, la Gherla (probabil pentru ca să dispară

orice urmă a Piteștiului ca centru de „reeducare", în eventualitatea unei descinderi din partea unor organisme internaționale), se înregistrează o reînviere a terorii și se bătea adesea, cum s-a spus, numai de dragul de a bate. „Mă, eu vă omor pe toți și nimeni nu-mi face nimic!", amenința el acum, dînd de fapt în vileag, dacă mai era nevoie, că lucrurile erau dirijate foarte de sus. Acum și nu numai acum, noaptea, Țurcanu visa urît, avea coșmaruri și urla prin somn. Odată, treaz fiind, spuse chiar celor din jur, divulgîndu-și involuntar temeri lăuntrice: „Orice ar fi, înapoi nu mai putem da..." Nu erau desigur mustrări de conștiință, ci consecința unor discuții din cadrul Ministerului de Interne (poate chiar al C.C.), de care el nu era total străin și care-l contrariau, pentru că se contura și posibilitatea sacrificării sale.

Astfel, după o perioadă de creștere în intensitate a violențelor și de extindere a fenomenului și în alte închisori prin „export" de torționari de la Pitești, urmează una de descreștere, pentru ca în toamna lui 1951 să se intensifice teroarea, dar numai la Gherla. Mai concret, în intervalul noiembrie 1949 - aprilie 1950: teroare; aprilie - decembrie 1950: o relativă acalmie; decembrie 1950 - februarie 1951: teroare; februarie - mai 1951: un descrescendo al demascărilor; mai - septembrie 1951: pauză; septembrie -decembrie 1951: teroare intensă.

Faptul că în cursul anilor 1950 - 1951 dispozițiile de la minister sînt cînd să se bată, cînd să înceteze bătăile, cînd iar să înceapă, dovedește totuși contradicțiile care existau în minister (poate și în C.C.) privitoare la „demascări".

Dar perioadele de acalmie nu reprezentau numai stopări temporare ordonate de sus, ci constituiau și un inter-

val necesar pentru culegerea de informații despre cei care urmau să intre în „demascări". Aceștia erau acum antrenați în manifestări legionare de către agenții lui Țurcanu (chiar și în cazurile cînd nu fuseseră legionari), pentru ca, odată începute demascările, să nu mai poată nega, să primească de la început șocul care-i va prăbuși.

Paradoxal e că, în timp ce în septembrie 1951, de la Peninsula (Canal) unii torționari sînt transferați disciplinar la Aiud (Bogdănescu Ion, Sobolevschi Maximilian, Prisăcaru Adrian), iar alții sînt duși la Jilava pentru anchetă în legătură cu demascările de la Pitești și Gherla (Grama Octavian, Gherman Corolian, Sofrone Constantin, Cojocaru Ion, Laitin Dănilă, apoi Voin Ion, Cerbu Ion, Popovici Cornel) – în aceeași perioadă (septembrie - decembrie 1951), prin transferarea și a lui Țurcanu cu ai lui de la Pitești la Gherla, crește teroarea la Gherla. Acum apar aici, botezate așa de către victime, Camera morții, Camera nebunilor, Camera chinezească. Creșterea terorii se explică, ce-i drept, și prin rivalitatea Țurcanu Eugen - Popa Alexandru, ei întrecîndu-se să facă demonstrații de fidelitate regimului. Dar de ce au fost lăsați să continue, de vreme ce începuse deja anchetarea? Înseamnă că nu era „copt" procesul, cei din minister voiau să se mai acumuleze fărădelegi, să apară mai multe crime, ca să-i poată condamna pe mai mulți la moarte.

Așa cum s-a mai spus, vinovații reali de cele întîmplate la Pitești și în alte locuri de detenție sînt, în primul rînd, cei din conducerea Securității care au inițiat „demascările" și, în al doilea rînd, cei care au constituit primele unelte, fără să primească o palmă. Dar în nici un caz nu-i putem pune alături pe cei care, torturați, au devenit ei înșiși

torționari, ca de pildă Aligo Popescu, un om de o mă puritate morală în libertate, devenit un robot, înnebunit d spaime, sau Cornel Pop, care a rezistat unor torturi incr dibile, pînă la un punct, cînd s-a prăbușit brusc. Și alții ca e ajunși în fața plutonului de execuție.

Pentru a circumscrie vina lui Țurcanu, ne întrebăm uneori, dacă nu era el, Securitatea n-ar fi găsit oare un al student care să facă la Pitești ce a făcut el? În principiu, ar f găsit. Personal însă consider că nu s-ar mai fi descoperit u al doilea care să facă ce a făcut Țurcanu, pentru că el a fos un caz unic, fenomenal, de patologie mintală și de aici ș gradul său de culpabilitate. S-ar putea obiecta: dar Pop Alexandru, Livinschi Mihai, Pușcașu Vasile și ceilalț coechipieri, cum au acționat, la Gherla, fără Țurcanu, or Bogdănescu Ion și acoliții săi la Canal? Cred că aceștia, ca și ceilalți „adjuncți", odată mișcat tăvălugul din loc, au con tinuat violența în virtutea alienării și a fricii, a oport tunismului (avantaje pentru prezentul de atunci și mai ales iluzii pentru viitor) și a impulsului inițial pentru terorizare, imprimat de Țurcanu. Fără Țurcanu, ei n-ar fi procedat, îmi închipui, chiar așa cum au procedat. Mai mult, socot, ca și Octavian Tomuță, că „fără tenacitatea diabolică a lui Țurcanu, care era să fie linșat în două rînduri, totul s-ar fi prăbușit".

Gradul de implicare a fiecăruia a depins de o serie întreagă de factori: mai întîi, condițiile diferite, norocoase sau nenorocoase, oferite de... soartă. De exemplu, unii n-au stat mult timp într-un loc, alții au trebuit să fie internați de urgență, altora nu li s-a cerut să tragă măcar o palmă în ceilalți, dar, dacă ar fi fost obligați, ar fi făcut-o. Implicarea

a mai depins şi de vulnerabilitatea psiho-somatică, de rezistenţa interioară, îmbinată însă cu diplomaţia (abilitatea) şi flexibilitatea fiecăruia; de impresia de sinceritate pe care o asigura (prin demascări şi participare); de interesul sau dezinteresul (cazul „guguştilor") pe care ţi-l purta Ţurcanu sau, respectiv, adjunctul său, şi asta mai cu seamă în funcţie de culoarea politică, legionarii fiind în prim plan (ca directivă primită, dar şi din cauza majorităţii şi rezistenţei lor, iar Ţurcanu având acum posibilitatea să se răzbune pentru distrugerea carierei sale politice); de funcţia avută, pentru a putea influenţa asupra celorlalţi; de disponibilitatea de a participa „activ" la acţiunile violente (aici s-au remarcat mai ales cei care dispuneau de forţă fizică) sau măcar de a nu crea probleme; de şiretenia cu care te puteai cîteodată strecura printre evenimente; de bagajul de date nedeclarate la ancheta dinainte de condamnare şi de gravitatea lor; de gradul de oportunism, deci de gradul de labilitate a caracterului; de intransigenţa rezistenţei la teroare, care adesea sfîrşea brusc, spectaculos, prin cedarea totală (cazul tipic al lui Pop Cornel); de firea mai fricoasă sau mai curajoasă a fiecăruia în faţa agresiunii fizice în genere; de obişnuinţa sau neobişnuinţa cu bătaia; de instinctul puterii şi cel de conservare; de sadism; de protecţia de care totuşi au mai putut beneficia cîţiva din partea unuia sau altuia din comitetul de cameră (mai ales unde lipsea Ţurcanu) etc., etc.

Oricum, în această arenă a nebuniei colective, care a fost Piteştiul, fiecare a fost proiectat pe o anumită treaptă a infernului dantesc. În jos, se putea lesne aluneca, invers, era mult mai greu de evoluat.

Pe frontispiciul închisorii Piteşti era scris: „Pentru duşmanii poporului nu există nici milă, nici îndurare".

Piteștiul a fost o insulă a terorii absolute. Supliciile „reeducatorilor" erau infernale, conform dispozițiilor minuțioase date de ofițerii politici lui Țurcanu, dar pe care unii schingiuitori le-au amplificat și diversificat. Astfel:

Te obligau să mănînci pîinea din trei înghițituri sau dimpotrivă, să stai cu pîinea în gură zile întregi; să mănînci stînd într-un picior; să guiți ca porcii și să mănînci din „treucă" mîncarea fierbinte, cu mîinile la spate, deci fără ajutorul lor; pe burtă sau în genunchi, aplecat deasupra gamelei, ți se dădea cîte o lovitură scurtă cu bocancul, arzîndu-ți fața cu arpacașul fierbinte și mozolindu-te; ți se adăugau cantități exagerate de sare în mîncare (metoda Grama), după care, timp de cîteva zile, nu ți se dădea apă, apoi îți dădeau apă cu foarte multă sare în ea.

În afară de faptul că organismul era extrem de slăbit, după luni și ani de înfometare, torționarii inventau poziții cele mai chinuitoare: să intri și să ieși de sub prici la „șerpărie", în zece secunde, dar ore în șir, la comandă; să stai în șezut nemișcat, pe scîndura priciului, cu privirea fixată la degetul mare de la picioare sau cu mîinile întinse la vîrful picioarelor, cîte 16 ore pe zi, timp de cîteva săptămîni; ceea ce-ți crea o stare demențială, ajungînd să miști intenționat cîte un deget, ca ei să te lovească iar tu să profiți pentru a-ți schimba cît de cît poziția (metoda Neculai Popa); să faci sute de genuflexiuni, fandări, culcări, tumbe pe ciment, sărituri ca broasca; să stai cîte o săptămînă într-un picior, cu ochii la bec sau cu mîinile în sus, supravegheat de plantoane; să stai în picioare, cu mîinile în sus și bagaj în spate, cîte două zile și două nopți; să fii pus să te îmbraci cu tot ce ai și apoi să ți se lege, de mîini și în spate, bagaje și

greutăți de 20-40 kg, timp de 4-5 ore, pînă leșinai; să freci mozaicul ore întregi, pînă la epuizare, înaintînd ca broasca, fără să-l atingi cu genunchii sau să freci pe jos în timp ce alții te călăreau; să salți ca mingea și să mergi în patru labe pînă la tinetă; să ți se acorde la WC doar 20 secunde de om; să ți se interzică să dormi noaptea sau să te trezească brusc din somn, la mici intervale de timp; să te trîntească de la înălțime pe mozaic; să te asfixieze cu pătura în cap sau să te culci pe burtă și 5-10 oameni să se tot urce unul peste altul deasupra ta, pînă cînd simțeai că ești strivit și să te acopere cu pătura ca să te sufoci; să stai într-un picior pe hîrdău, cu mîinile în sus, cîte 24 de ore, pînă cînd cădeai leșinat; să stai cîteva nopți cu picioarele în sus, uitîndu-te la bec.

Bătăile erau și ele înfiorătoare: te băteau la palme pînă se învinețeau; te puneau să te bați unul cu altul; se urcau și jucau cu picioarele pe tine, te loveau cu bocancii sau cu ciomege, în cap și în coaste; te dezbrăcau complet, după care erai obligat să alergi printre „furcile caudine", adică, torționarii așezați pe margini, în cerc, te loveau unde nimereau, cu bețe și curele, pînă ce cădeai jos în nesimțire sau, în altă variantă, te învîrteai în jurul unei cozi de mătură, în timp ce ei te loveau (metoda Romanescu); te „crucificau", adică, urcat dezbrăcat pe o masă, cu șervet sau ciorap în gură, erai ținut de mîini și de picioare și bătut peste spate, fese și la tălpi de către doi dintre ei, care, se schimbau cînd oboseau, cu alții doi, așezați de o parte și de alta a mesei, cu nuiele, bețe, pari, picioare de la caprele priciurilor, cozi de mătură, bucăți de scîndură, cabluri, curele împletite, vînă de bou. După bătaia la tălpi, te puneau să joci pe cîrpe ude, pentru ca tălpile să se mai dezumfle și să poată continua

bătaia. După ce te tocau pe tot corpul pînă căzeai în neşimţire, erai înfăşurat în cearşafuri ude şi urma bătaia pe răni deschise, peste plăgile mai vechi.

Erau provocate cu predilecţie durerile violente: te obligau să te baţi cap în cap cu altul sau să te izbeşti singur cu capul de pereţi, pînă se umfla capul; îţi fracturau coastele; te băteau la vîrful degetelor şi la fluierele picioarelor; te loveau cu vîrful pantofului în ficat (lovitura Diaca); te strîngeau de gît şi jucau cu genunchii pe pieptul tău (metoda Ţurcanu) sau te sugrumau, legat la ochi, dar şi de mîini şi picioare; îţi strîngeau mîinile cu uşa; îţi scoteau dinţii şi măselele cu pumnii sau cu bocancul (metoda Ţurcanu); îţi smulgeau mustăţile; îţi smulgeau părul din cap cu ajutorul unui nasture prins de o aţă; îţi striveau pe rînd fiecare falangă a degetelor de la mîini şi de la picioare cu un cleşte de lemn, îţi ardeau cu ţigara părţi ale corpului, mai ales fesele.

Era înjositâ, batjocorită demnitatea umană: erai vopsit pe faţă cu pastă de dinţi sau cremă de ghete, ţi se punea un colac de WC în gît şi erai obligat să reciţi poezii de autobatjocorire; dacă aveai deranjat stomacul, cînd stăteai pe tinetă, erai admonestat că eşti un nesimţit, că ai stricat aerul; te obligau să lingi closetul; erai ţinut forţat („botezat") cu capul în hîrdăul cu urină şi excremente, pînă la sufocare; erai pus să te tragi cu altul de organele genitale sau unul din ei îţi băga în gură penisul său; dacă te scăpai pe tine în timpul bătăii, erai obligat să-ţi mănînci fecalele şi să lingi izmenele murdărite sau să mănînci fecalele altuia din propria-ţi gamelă pentru mîncare, fără să ţi se permită apoi s-o speli; erai constrîns să te săruţi reciproc, cu alţii în fund; erai silit să urinezi unul în gura celuilalt; cînd cereai apă, ţi

se dădea urină de la tinetă sau se urinau în gura ta, sau erau puşi ceilalţi să te scuipe în gură; erai obligat să te scuipi reciproc cu altul în fund şi apoi să te lingi acolo unul pe altul; te ungeau pe la gură şi în gură cu un băţ uns la WC în materii fecale; erai silit să-ţi bagi degetul în fund şi apoi să-l sugi.

Apostaziile şi blasfemiile erau la ordinea zilei. Erai forţat să-ţi renegi concepţiile prin relatări mincinoase despre şefii politici, despre comandanţii legionari, despre rege, despre moşieri, preoţi, părinţi (la Gherla, fiul a fost pus să-şi bată tatăl şi invers); să defăimezi figurile sfinte ale creştinătăţii şi ale familiei tale, inventînd autobiografii aberante, monstruoase, denigratoare pînă la absurd; să minţi c-ai avut relaţii sexuale cu sora sau cu mama ta, cu diverse animale. Mai ales de sărbători, dar nu numai, erau regizate procesiuni religioase, conduse de teologi cîntînd melodii bisericeşti, în timp ce făceai onanie în public, închinîndu-te şi sărutînd un falus din săpun care semnifica pe Iisus Hristos sau un sex de femeie care ziceau că e Maica Domnului şi erai silit să bei „aghiazmă" din urină şi să te împărtăşeşti cu „anafură" din excremente.

În esenţă, ce se urmărea prin întreaga acţiune? Pe plan individual, mutilarea, distrugerea sufletului, prăbuşirea şi anihilarea personalităţii, dezumanizarea totală, robotizarea. Criminalii devin educatori iar victimele sînt considerate criminali, bandiţi.

Pe plan social-politic se realizau cel puţin trei obiective:

I se făcea cadou Securităţii un enorm material informativ, pentru întărirea regimului comunist, prin divul-

garea persoanelor, depozitelor de armament etc. nedeclarate la ancheta inițială dinainte de condamnare, urmînd, bine înțeles, sute, poate chiar mii, de noi arestări.

Se mai realiza zdrobirea, anularea celui mai redutabil dușman al regimului, pentru prezentul de atunci, dar mai ales pentru viitor: tineretul, studenții, avîndu-se în vedere că maturii probabil vor ieși bolnavi și bătrîni (dacă vor mai ieși!) și nu mai au nici șansa de a prinde o eventuală schimbare la față a României.

Dar, „demascările" reprezentau, în primul rînd, poate, un diabolic laborator de formare a delatorilor, recrutați acum tocmai din crema viitoarei inteligențe românești care ar fi trebuit să mențină trează în jur conștiința națională și respectul valorilor perene. Piteștiul a constituit și un eșantion al laboratorului comunisto-securist, care oferea rețete și concluzii la scară națională. În întreaga societate, la drept vorbind, trebuia creat „omul nou". A fost deci și un experiment cu aplicabilitate generală, pentru a constata ce se poate obține prin teroare continuă, în vederea îngenuncherii totale, a transformării oamenilor în roboți.

Pentru înțelegerea „fenomenului", a mutilării sufletești, a transformării victimelor în călăi s-au dat variate explicații, în principiu valabile toate pînă la un punct:

Unii, simplificînd, reduc procesul la instincte și reflexe. După aplicarea unui regim penitenciar dur începînd din vara lui 1949, peste circa jumătate de an sînt declanșate „demascările". Slăbiți cumplit, ca niște umbre, în medie 38-45 kg fiecare, nu numai rezistența fizică dar și cea morală au fost reduse la minimum. Omul, în genere, cînd este adus într-o situație limită, fizică și morală, face orice ca

să supraviețuiască. Aducerea la o treaptă de animalizare cvasitotală înseamnă de fapt reducerea la primatul instinctului de conservare și al reflexelor condiționate. Principiile, concepțiile, sentimentele se clatină sau chiar sînt anulate.

Și instinctul puterii, exacerbarea dorinței de a ieși în față, de a domina și-a spus cîteodată cuvîntul. La Țurcanu era chiar o trăsătură esențială. Instinctul de conservare combinat cu instinctul puterii a creat la cîțiva un egoism atroce, concluzionînd că, decît să-i terorizeze alții pe ei, mai bine să-i bată ei pe alții (cazul probabil al lui Nuti Pătrășcanu, Cori Gherman ș.a.)

Dar și reflexele condiționate și-au spus cuvîntul: apariția lui Țurcanu paraliza; era deajuns să-i fie pomenit numele sau numai să-ți aduci aminte de el, ca să te cuprindă spaima. Dacă în camera, să-i zicem X (la Gherla), se auzeau alături tropăiturile celui care trecea prin „furcile caudine", se întîmpla ca unii de dincoace să sară brusc în picioare, gata să înceapă manejul și aici. Dacă în celula din Casimca Jilavei unde era Aligo Popescu cineva încălca regulamentul cît de puțin, el bătea în ușă ca să-l „demaște", invocîndu-l pe Țurcanu (care murise de patru ani). Și exemplele ar putea continua. De fapt, reflexele condiționate s-au manifestat în lanț neîntrerupt la fiecare. În fond, demascările și turnătoriile au avut la bază reflexele condiționate.

Considerăm însă că cele mai firești și mai numeroase explicații sînt de ordin psihologic, pentru că cele mai grave mutații s-au produs în sufletul victimelor.

Deținuții se văd lipsiți de orice reazem în consolidarea rezistenței interioare, realitatea era atroce, domnia ororii se arăta fără sfîrșit, iar un sentiment de disperare și

neputință punea stăpînire pe ei. Oameni care n-au divulgat mai nimic în cercetările Siguranței, aici au spus totul. În anchetele propriu-zise, arestatul era schingiuit de un călău oficial, din tabăra adversă, dar, revenind în celulă, beneficia de o pauză, era oblojit și încurajat de camarazii săi. La Pitești, tortura era neîntreruptă, călăii dormeau cu tine, îți supravegheau fiecare mișcare, și somnul, și erau dintre foștii tăi prieteni și camarazi de luptă, care se repezeau în haită asupra ta. Deși au existat numeroase tentative, sinuciderea era aproape imposibilă, căci torționarii luau toate măsurile de precauție.

Faptul că asistai permanent la schingiuirea altora era mai greu de suportat decît propria ta schingiuire. „Asistarea la spectacol" crea o psihoză de masă, psihoză care începuse de fapt cu mult înainte, din momentul în care s-a perceput clar că se petrec lucruri stranii în închisoare, de vreme ce se auzeau țipete. Ele au produs un blocaj psihologic și o acceptare fatalistă a situației.

În același scop, cînd cineva avea ceva mai deosebit să „demaște", era obligat mai întîi s-o spună în auzul tuturora, pentru ca efectele psihice generale pe care Țurcanu sconta să fie maxime.

În principiu, după trecerea unei serii de studenți prin demascări, Țurcanu obliga pe unii dintre aceștia ca, la seria următoare, să secundeze echipa sa de bătăuși. Cei deveniți „torționari", de nevoie, erau astfel supuși unei probe mai sigure: ei nu trebuiau să rămînă pasivi, ci să contribuie activ, prin violență și influență morală, la procesul demascărilor și să se compromită definitiv.

Pe de altă parte, schingiuitorii erau totuși conștienți, în intimitatea lor, de sălbăticia metodelor folosite și de

gravitatea faptelor săvîrşite, motiv în plus pentru ei ca nimeni să nu fie lăsat imaculat, necompromis. Cînd şi o parte dintre „reeducaţi" ajungeau în postura de reeducatori, gîndeau, în această privinţă, ca şi torţionarii dinainte şi astfel verigile se legau într-un lanţ care se voia continuu, pentru ca responsabilitatea să devină chipurile generală şi colectivă. Deşi, la drept vorbind, studenţii nu erau decît simple instrumente şi simpli cobai ai unui cumplit experiment, dirijat pe deasupra capului lor.

Din punct de vedere moral şi psihologic, greu era pînă dădeai o palmă cuiva la ordinul lor. Paradoxal era că cei noi doreau ei înşişi să poată face pasul acesta, fiindcă, în momentul cînd dădeau o palmă, simţeau că s-au compromis atît în ochii celorlalţi, cît mai ales faţă de ei, faţă de propria lor conştiinţă, că au pierdut definitiv partida şi sînt liberi să facă orice. Erau acum, concomitent, vinovaţi şi victime. Începea atunci să se creeze în ei un nou echilibru psihic, în descumpănirea totală a tuturora şi a fiecăruia în parte, în haosul interior şi în spaima de moarte, care creşteau zi de zi, o dată cu alienarea conştientă sau inconştientă a fiinţei lor. În fapt, nimic nu mai conta. Nu mai acţiona decît instinctul de conservare individual. Însăşi raţiunea era pusă în slujba acestui instinct şi obligată să lucreze cu randament maxim, pentru producţia în serie a argumentelor oportune.

Trebuia ucis tot trecutul de gînduri şi sentimente (inclusiv credinţa în Dumnezeu) şi pentru fiecare din ele să găsească un contraargument, iar dacă uneori contraargumentele scîrţîiau prea tare, să-şi refuleze ce n-a putut distruge cu ajutorul... raţiunii.

Fiind tineri şi idealişti, din cauza terorii continue, fără capăt, mulţi au capitulat – chipurile raţional, în realitate

de frică – în fața a ceea ce părea generos, cel puțin c intenție, în teoria marxist-leninistă.

Minciuna și adevărul se amestecau în eul lăuntri într-o sarabandă drăcească, iar în actul demascării adese oamenii inventau orice numai să scape: despre sine, despr orgii în familie, organizații, depozite de armament etc.

Atmosfera, produsă prin schingiuirea neîntreruptă apocaliptică, inimaginabilă, era atît de terifiantă încît ajun sesem să nu mai înregistrăm multe din cele ce se petreceau în jur, uneori chiar cu vecinul de alături. Doar ochiul inte rior, afectiv, mai recepta cînd și cînd cîte o secvență. Era d atmosferă de ospiciu și de coșmar permanent, care urmărea, între altele, aneantizarea eului, încît nu rămîneai conștient și pluteai într-un fel de imponderabilitate morală și într-un fel de prostrație, prin desprinderea de orice valori stabile: credință, patrie, convingeri politice, părinți, frați, prieteni. Ca să ajungi la gradul de manipulare totală, un simplu robot. Odată traumatizat psihicul victimei, ea era modelată după voie de călău. Ți se cerea nu numai să ponegrești izvoarele vieții tale, dar te sileau ca tu să lovești întîi pe cei mai buni prieteni și camarazi de pînă atunci. Oricum, să rămîi compromis în proprii tăi ochi, față de propria ta conștiință și față de camarazii de luptă anticomunistă de dinainte. Să nu mai poți ține vreodată capul sus. Ba, teroarea interioară trebuia să atingă neapărat punctul maxim: să-ți fie frică permanent de propriile tale gînduri, să devii o cîrpă și să-ți reconstruiești de frică (dar să te autosugestionezi că din convingere) un alt univers de „valori", cele ale utopiilor comuniste. Vrînd-nevrînd, așa ajungeau victimele să se solidarizeze cu proprii lor călăi.

Se sconta pe păstrarea secretului nu numai prin amenințarea cu moartea, ci și pentru că toți se compromiseseră, mai mult sau mai puțin, iar unii participaseră împreună cu torționarii dintîi la schingiuiri și chiar crime.

Amoralitatea și violențele și-au creat un limbaj pe măsură. Duritatea lui, cu vulgarități și înjurături, s-a transmis, parțial, în timp, de la reeducatori la reeducați, în contrast izbitor cu decența exprimării (și comportării) lor de pînă atunci.

Între multele paradoxuri ale perioadei de doi ani cît au durat „demascările" este și următorul: reîntîlnirea cu un mai vechi camarad sau prieten nu numai că nu-ți mai dădea vreo tresărire de ordin afectiv, dar se întîmpla adesea că nici nu-i mai remarcai prezența, era ca și cum te-ai fi întîlnit cu un om străin, pe care nu l-ai mai cunoscut. Și asta nu din prudență, din frică, ci pentru că memoria afectivă nu mai funcționa, sentimentul prieteniei dispăruse, iar prin „spălarea creierului" fiecare nou întîlnit reprezenta un străin, un necunoscut. Interveniseră parcă modificări structurale...

Nu mai exista noțiunea timpului. Timpul murise. Nu mai exista trecut, nu mai exista viitor. Totul se reducea la prezentul terifiant. Gîndirea era blocată, iar după aceea autocenzurată. Acolo, cel mult, apăreau frînturi de gînduri. De aceea ni se par false acele pasaje memorialistice, care, din rațiuni estetice, în timp ce personajul era terorizat sau asista la torturarea altora, el reconstituie fapte și gînduri din trecut. Asemenea dedublări au putut exista doar ca excepții.

În fine, alții susțin că „fenomenul Pitești" e de domeniul metafizicii și al misticii: „Numai Satana, atotcunoscătorul sufletului omenesc, descoperindu-l în toate fisurile-i

posibile, ca să-l subjuge, se putea încumeta să pună persoana umană la o asemenea încercare", afirmă Dumitru Bacu (deşi cartea sa face o analiză psihologică detaliată, sistematică şi pertinentă a fenomenului). Preotul Gheorghe Calciu susţine că „nici logica, nici raţionamentul, nici măcar faptele concrete nu au semnificaţia de aici, de jos" şi că fenomenul „este suprauman, un război al infernului împotriva lui Dumnezeu, lupta diavolilor împotriva îngerilor". „Acolo a fost ceva care depăşeşte puterea umană de înţelegere, pentru că a fost războiul a două tabere supraumane; acolo a fost spaţiul în care, privit dinafară, războiul a fost cîştigat de Satana". „Înţelepciunea şi martirajul spiritual al supravieţuitorilor, ca şi vibraţia imensă a duhului este prea subtilă pentru sensibilitatea tocită a esteţilor, prea mistică pentru puterea de percepţie a psihologului ca şi pentru orice fiinţă umană care nu a trăit în nebunie ci doar în limitele bunului simţ comun." „Nici noi nu înţelegem tot, noi care am trăit tot." Pentru a înţelege fenomenul, continuă preotul Gheorghe Calciu „avem nevoie de o sensibilitate apocaliptică". „Orice s-ar scrie despre aceste lucruri este fad pentru noi, cei care am trecut pe acolo", el încercînd să explice „ceea ce nu se poate explica, ceea ce nici nu trebuie explicat". Dumitru Bordeianu relatează momentul revenirii la normal, scăpînd de „nebunia metafizică", după patru ani, ca pe o autoexorcizare (cu tremur, zvîrcolire şi leşin), în urma unei rugăciuni fierbinţi, în noaptea Învierii, la Gherla.

În ancheta pentru primul proces al reeducării, ceilalţi acuzaţi de torturi au acceptat (prin constrîngeri şi promisiuni) varianta dictată de Securitate: „demascările" au constituit o acţiune legionară. Ţurcanu, cel puţin la început,

a negat-o. El însă a fost condus cu abilitate şi constrîngeri spre răspunsuri dorite şi anume că: acţiunea începută de Bogdanovici Alexandru la Suceava era fără aprobarea organelor de stat şi deci ilegală; fiind mare şef legionar, acţiunea lui nu putea fi cinstită; Ţurcanu intră în acţiunea condusă de Bogdanovici, care apoi i se subordonează, pentru că Ţurcanu fusese membru al P.C.R. şi nu mai activase ca legionar. În fine, Ţurcanu recunoaşte că prin acţiunea de reeducare de la Suceava, fără aprobarea organelor de stat, a încălcat regulamentele penitenciarului; că prin condamnarea sa la 7 ani interdicţie nu mai avea drepturi civile şi politice, deci nu avea dreptul să organizeze şi să conducă oameni lipsiţi şi ei de drepturi politice şi civile, aşadar a uneltit împotriva statului. Deoarece a luat conducerea reeducării la Suceava, subordonîndu-şi-l pe Bogdanovici, a fost acuzat că făcea parte din comandamentul legionar de aici şi că vîrfurile legionare din penitenciar conduceau din umbră acţiunea de reeducare. Şi aşa mai departe.

Ca şi în procesul Lucreţiu Pătrăşcanu, ca şi în alte faimoase procese comuniste, de la noi sau de aiurea, şi în procesele reeducării s-a plecat de la o serie de fapte reale, care însă nu numai că au fost grosolan răstălmăcite, dar li s-a dat chiar o interpretare de-a-ndoaselea, după schema prestabilită de Securitate, pentru ca Partidul Comunist şi organele sale să apară nevinovate. Astfel:

A fost o realitate că Nuti Pătrăşcanu l-a întrebat la Jilava pe Vică Negulescu ce atitudine e de luat în cazul unor eventuale acţiuni de reeducare venite din partea administraţiei şi Negulescu i-ar fi răspuns că, de nu se va putea altfel, „n-o să vă puneţi şi voi de-a bătul". Dar la proces s-a

susținut că „demascările" au reprezentat dispoziția transmisă de Horia Sima, pentru a compromite regimul comunist. Bă în procesul al II-lea, s-a mai adăugat minciuna că dispoziția s-a transmis la Pitești pe un petec cusut pe fundul izmenelor lui Iosif V. Iosif (!!)

E adevărat că reeducatorii au organizat rețele de informatori în penitenciare. Dar a fost o aberație acuzația că informațiile cele mai importante erau păstrate pentru a fi scoase din închisoare și puse la dispoziția organizației legionare care să le transmită serviciilor de informații imperialiste și numai cele nereale sau neesențiale au fost predate Securității, pentru a o dezinforma. După cum s-a mai aflat că activitatea de informatori dusă de „reeducați" pregătea noi cadre pe linie informativă și de diversiune pentru legionari, cei eliberați urmînd să se strecoare ca informatori în cadrul aparatului de stat.

Este exact că, din ordinul lui Țurcanu și al colaboratorilor săi (dar conform ordinului și indicațiilor colonelului Sepeanu din M.A.I.), o serie de foști șefi legionari trecuți prin demascări, deci subordonați reeducatorilor, au condus așa-zise activități legionare (cu ședințe, cîntece, rugăciuni, posturi, pregătirea unor nelegionari) în diferite camere, cu cei încă netrecuți prin torturi, pentru ca aceștia apoi să poată fi demascați cu fapte concrete. Dar în proces s-a reținut doar activitatea legionară în sine, nu și de unde a venit indicația și nici ce se urmărea. Așa s-a putut afirma că Țurcanu și ciracii săi conduceau pe șefii legionari și activitatea legionară din penitenciarele Pitești și apoi Gherla. Și exemplele ar putea continua.

După cum o serie de acuzații nu pleacă de la nimic real, sînt în întregime minciuni sfruntate. De exemplu acu-

zația că studenții „reeducați" ar fi sabotat producția de la atelierele Gherla. Dimpotrivă, au muncit excesiv, mărind normele. Îmi amintesc astfel de doi colegi de brigadă de la Peninsula, „foști pitești", care s-au comportat aberant, demențial, cerînd să lucreze cîte unul la vagonet, în timp ce restul eram în echipă de trei. Ba, după o vreme, au solicitat să muncească în ambele schimburi (dar în a doua variantă n-au mai rezistat).

Reeducarea prin violență fiind considerată o acțiune legionară, cei implicați în proces trebuiau să fie numai legionari. („Alegerea n-a fost întîmplătoare, fiindcă se știa că legionarii erau adversarii cei mai de temut ai regimului comunist și ei nu se bucurau nici de simpatia marilor democrații din Occident" – consideră Banu Rădulescu, fost „piteștean", fără de partid, în revista „Memoria", nr. 15.) De aceea au fost lăsați deoparte acei conducători ai „reeducării" care aveau altă coloratură politică: țărăniști, regaliști, sioniști etc., deși au fost tot atît de sadici ca și cei condamnați, ba unii chiar mai sadici.

În cele două procese cu deținuți, au fost implicați și oameni care n-au avut nici un amestec în „reeducarea" de la Pitești, ca să iasă „pasiențele" Securității: Nicolae Cobîlaș (condamnat la moarte în primul proces, al lui Țurcanu, și executat) și Vică Negulescu condamnat la pedeapsa capitală într-un al doilea proces. Acum Gheorghe Calciu răstoarnă, prin intervenția sa în instanță, diabolica înscenare după care Securitatea n-ar fi fost amestecată, deoarece ordinul de a dezlănțui teroarea de la Pitești ar fi venit chipurile de la Horia Sima; idee mai mult decît absurdă: șeful legionarilor ar fi poruncit adepților săi din Pitești să se extermine între

ei, ca să compromită Partidul Comunist, să inducă în eroare „organele" şi să fie eliberaţi şefii... Deşi era limpede că nu se putea face nici cea mai simplă mişcare în închisori fără ştirea administraţiei şi a Ministerului de Interne, deşi administraţia a sprijinit efectiv „demascările", iar Ţurcanu a declarat că a primit dispoziţii şi de la reprezentanţii ministerului.

Totul fiind cusut cu aţă albă, şi ca s-o mai cîrpească, conducerea de la Bucureşti a organizat şi un al treilea proces, în care vor fi judecaţi şi cîţiva ofiţeri din administraţia închisorilor Piteşti şi Gherla, afirmîndu-se că aceştia au slăbit vigilenţa şi s-au lăsat induşi în eroare de studenţii care au dirijat reeducarea.

Încercînd să tragem cîteva concluzii finale, revenim la ceea ce a reprezentat Piteştiul în cadrul reeducărilor. „Piteştiul a fost o Golgotă cu semnificaţii general umane, un Munte al Măslinilor, unde, cei care am trecut pe acolo am băut pînă la fund paharul disperării, al abandonării şi al lepădărilor" (preot Gheorghe Calciu, *Prefaţa* la volumul lui D. Bacu), demascările de aici constituind „tot ce a putut pătimi mai grav şi mai trist un deţinut politic în ţara noastră" (Mihai Rădulescu, *Casa lacrimilor neplînse*). „... omenirea a aflat de metodele naziste de exterminare. Dar una e să mori în cursul a cîtorva minute şi alta e să fii chinuit zi de zi, ceas de ceas, clipă de clipă, pînă cînd devii o masă de carne şi de oase zdrobite. Ar fi bine ca atunci cînd trecem prin oraşul Piteşti sau pe la Gherla să ne aducem aminte că nicăieri pe metru pătrat al acestei ţări nu s-a suferit mai mult iar suferinţa în cor nu s-a ridicat mai sus." (Radu Ciuceanu, *Temniţa Piteşti sau Apocalipsa poporului român*, revista

„Lumea românească acum", anul II, 12, 1997). Față de tragedia cumplită pe care am trăit-o, noi nu cerem compasiune, dar nici nu admitem jigniri și răstălmăciri, spunea cu indignare Traian Popescu. A devenit o axiomă că „despre Piteşti n-au dreptul să vorbească decît piteștenii" (Paul Goma). De aceea, comentatorii de pe margine mai bine ar mulțumi Providenței, cum a făcut Remus Radina: „Eu, care nu am avut nici un organ al corpului care să fi scăpat de tortură, voi spune: Doamne Iisuse Cristoase, care ai îndurat moartea pe cruce pentru noi, îți mulțumesc că nu m-ai trecut prin iadul de la Piteşti!" (revista „Vatra", Freiburg), căci „la această închisoare trebuia să alegi fie moartea trupului, fie moartea sufletului. Nu exista o altă posibilitate" (Remus Radina, *Testamentul din morgă*). Dar „căderea celor mai mulți, spectaculoasă sau nu, poartă în adîncul ei un sîmbure de jertfă tăinuită. Cine va putea despărți suferința anilor de supliciu, de prăbușirea, cîtă a fost, din final?" Căci „fiecare certificat de deces moral incriminează un asasin și relevă un mucenic" (Viorel Gheorghiță, *Et ego*).

Că teribila soartă pentru elita unei întregi generații din România, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, fusese minuțios pregătită în laboratoarele comuniste, a declarat-o ritos, cu cinism, chiar unul dintre călăi, anchetatorul lui Octavian Voinea: „Piteștiul noi l-am imaginat cu mult înainte de arestarea voastră și a ieșit cum noi am dorit" (Octavian Voinea, *Masacrarea studenților române*). A ieșit într-adevăr cum ei au dorit-o, însă mai mult aparent și doar temporar, am mai adăuga noi acum. Teza întreținută mai tîrziu de oficialitățile penitenciare, dar chiar și de alții, potrivit căreia, prin generalizarea culpabilității, toți cei

trecuți prin reeducare se fac vinovați de ea, („s-au ucis unii pe alții") a fost, evident, nu numai eronată, dar lansată și cu intenții perfide, de demoralizare și de dezinformare. Se poate estima astăzi, semnalează Mihai Scutaru, că doar vreo opt la sută au pus trup și suflet în demascări și cam jumătate dintre victime a avut „o atitudine corectă, chiar demnă, iar cei care au avut căderi, cu înțelepciune și curaj, au revenit la normalitate".

Însă drama piteștenilor a fost mult mai lungă și mai complicată decît s-a scris și se știe. Mai întîi că teroarea intrată în oase la Pitești n-a mai ieșit din noi ani și ani. Drama trăită la Pitești nu s-a încheiat acolo și nici la Gherla. Demascările au încetat, dar spectrul reînceperii lor a terorizat victimele în continuare o bună bucată de vreme. În penitență, majoritatea celorlalți ne-a ocolit, ne-a izolat, puțini au avut curajul să se apropie sufletește, cu tact, de noi, cei schilodiți fizic, mintal și moral.

Ieșind în libertate, ne-am izolat singuri, iar pe unii, cu remanențe adînci, îi stăpînește o frică maladivă și acum. Procesul de revenire la normal s-a dovedit, într-un fel, mai greu, pentru mulți, decît cel al demascărilor. Rănirea sufletului e de obicei bruscă, dar cicatrizările cer timp.

Cu conștiința culpabilității, lingîndu-ne fiecare rănile sufletești în singurătate, complexați că ne-am compromis, debusolați, priviți și tratați cu intoleranta suspiciune bolșevică, eram stigmatizați pe viață. Dar aveam de obținut sau de menținut un serviciu, de întreținut o familie și puteam fi oricînd rearestați (cum s-a și întîmplat cu mulți în 1956-1958). Am fost supuși unui tir continuu de persecuții, presiuni și șantaje. Fiecare a trăit frămîntări pe care nu le

încape hîrtia, căci Securitatea aflase în noi un teren mai mult sau mai puțin vulnerabil și voia să ne mențină în continuare ca delatori. Cum a procedat fiecare și pînă cînd – a variat de la caz la caz. Oricum, tragedia Piteștiului s-a prelungit, prin consecințele ei, ani și decenii.

Acei dintre noi încă timorați, și nu numai cei trecuți prin sindromul Pitești, de obicei tac și-și refulează amintirile. Din punct de vedere psihologic e cea mai proastă soluție. Ei ar trebui să povestească, să facă mărturii măcar prietenilor intimi sau duhovnicului, expulzînd astfel tot infernul acumulat în suflet. Spovedania are un miraculos efect purificator.

Important este totuși că, în finalul finalului, experimentul Pitești, pentru cei care nu s-au dereglat grav, a eșuat. Treptat, mai devreme sau mai tîrziu, cu infime excepții, foștii „reeducați" și-au regăsit echilibrul, verticalitatea.

Izvoare documentare

Bacu, Dumitru, *Piteşti, centru de reeducare studenţească*, Bucureşti, 1991

Bacu, Dumitru, *Procesul reeducării*, rev. „Puncte cardinale", aprilie-iunie, 1996

Boşca-Mălin, Emil, *Telepatie şi hipnoză în închisorile comuniste*, Iaşi, 1995

Bordeianu, Gh. Dumitru, *Mărturisiri din mlaştina disperării*, vol. I, Paris, 1992, vol. II, Bucureşti, 1995

Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Iaşi, 1992

Dumitrescu, Grigore, *Demascarea*, München, 1978

Gheorghiţă, Viorel, *Et ego*. Timişoara, 1994

Ierunca, Virgil, *Fenomenul Piteşti*, Bucureşti,1990

Ivan, Sabin, *Pe urmele adevărului*, Constanţa, 1996

Lucinescu, Dan, *Jertfa*, Iaşi, 1997

Mateiaş, Virgil, *Anii de groază din România comunistă*, Madrid, 1991

Merişca, Costin, *Tărîmul Gheenei*, Galaţi, 1993

Merişca, Costin, *Addendă la mărturiile despre Piteşti*, „Strict secret" nr. 110 şi 111, iunie 1992

Muntean, Ioan, *La pas prin „reeducările" de la Piteşti, Gherla şi Aiud*, Bucureşti, 1997

Paven, St. Justin, *Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?*, Bucureşti, 1996

Petrişor, Marcel, *Fortul 13*, Bucureşti, 1991

Petrişor, Marcel, *Secretul Fortului 13*, Iaşi, 1994
Plapşa, Lucian, *Soarele de la nord*, Timişoara, 1996
Popa, Neculai, *Satanica reeducare comunistă* (volum dactilografiat)
Rădulescu, Mihai, *Casa lacrimilor neplînse*, Bucureşti, 1993
Timaru, Mihai, *Amintiri de la Gherla*, Timişoara, 1993
Voinea, Octavian, *Masacrarea studenţimii române*, Bucureşti, 1996

* * *

„Memorialul ororii. Documente ale procesului reeducării din închisorile Piteşti, Gherla", Bucureşti, 1995

* * *

Revista „Memoria", nr. 1-20

* * *

Mărturii orale ale lui: Daşchievici Petru, Fuică Ion, Gebac Leonard, Ionescu Paul, Ioniţă Nicolae, Levitchi Mihai, Miculescu Alexandru, Nicorescu Traian, Popa Neculai, Popescu Paul, Popescu Traian, Scutaru Mihai, Şahan Eugen, Şufaru Gheorghe, Tomuţă Octavian, Unişor Constantin.